Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Серло

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера дензь • ШИНАРА, 18 май, 1976 шу. • № 61 (5288). • Мах 2 кеп.

КПСС XXV СЪЕЗДА РЕШЕНЕШ КХОАЧАШЪЕШ

МИШТА КИЙЧЛУ ХЬУВКЪАМ ЧУЭЦА

Республика колхозашкарей совхозашкарей механизатораш дIаболабеннаб хьувкъам чуэцара эша техника тоае. Цар керттера йоакхо я гурахьа дийна ялат, хьажкIаш чуэца, силоса йийна культураш хьокха комбайнаш, жаткаш, кхыйола машинаш ший ханнахьеи дикен тоаяь яхар.

Май хьалхарча деношка 743 комбайн ялат чуэцара кийча яр, вешта аьлча, йолаш йолчарех 59 процент хул из, е соахка укх хана кийча хиннарел 200 машина дукхагIа.

Ялат чуэца комбайнаш тоаелга дикагIа лел Ачхой - Мартановски, Наурски, Сунженски, Шелковской, иштта кхыча районий боахамашка. Ачхой-Мартановски района боахамашка ялат чуэцара кийча я 77 процент комбайнаш, Сунженски районе — 79 процент, Шелковской — 68 процент.

Соахкарчул дуккха а дикагIа лел хьажкIаш чуэцеи силос хьокхеи комбайнаш тоаелга.

Республика колхозашкеи совхозашкеи хIанзле а 500 комбайн тоаяьй силос хьакха, вешта аьлча, йолаш йолчарех 68 процент. Уж тайпа ерригa комбайнаш тоаяьй Наурски, Ножай - Юртовски, Советски районий боахамашка.

ХьажкIаш чуэца комбайнаш тоаелга дикагIа лел Ачхой Мартановски, Ножай - Юртовски, Малгобекски районашка.

Ялат, хьажкIаш чуэца, силос хьокха комбайнаш, кхыйола машинаш ший ханнахьа тоаяр — юрташкарча механизаторий сийлахь декхар.

ДИКА ХОАМАШ

Къаьстта дика къахьегаш я иттлагIча пятилетка хьалхарча шера О. Р. Исламов керте латта Грозненски консервни завода коллектив. Биь бетта плани тIайнца социалистически декхараш ханал хьалха кхоачаш а деш, вай мехкарча иттаж йолча районашка дIаяхийтай 400 эзар совгIа условни банка консерваш.

Укх шера хьалхарча квартале даьхача къахьегама толамий итогаш яьчул тIехьагIа цунна еннай «Консервплодоовощ» производственни объединенеи профсоюза обкомеи карара кара тела ЦIе байракх.

Социалистически яхье хьалха латташ я партбюро член Галкин Георгий керте латта слесарий бригадеи опытчи мастера кулгаллу электросварщиций бригадеи. ТIехдика къахьегаш ба варщица Кравчик Надежда, болхлой Дениева Малика, Ковалева Зинаида, кхыбараш.

• • •

Грозненски ремонтно-гIишлошъеча управлене болхлойи специалисташи Грозне меттел республика районашка а къахьегаш ба. Цар керда цIеноши объекташи хьалъярал совгIа ремонт ю тишъеннача гIишлошта. Дика дIадоладаьд цар пятилетка хьалхара шу а. Ханал хьалха кхоачашъяьй биь бетта план. Ремонтно - гIишлошъеча треста чуйоагIача предприятешта юкъе яьржача социалистически яхье кхоалагIа моттиг яьккхай цо.

Къаьстта дика къахьегаш я Гадаев Ширвание кулгалду комплексни бригадеи Хаджиев Зайнап, Епихова Валентина, Катаев Абуязит, Яндербиев Яхьъя. Джандаров Iаладин керте латта штукатуриймалярий, плотникий, каменщикий бригадаши. Цар Ачхой-Мартановски районерча ШаIми - Юрта хьалъеш я 320 моттиг йола школеи 4 квартира йола хьехархошта лаьрхIа цIаи. Укх шера шоллагIа квартал чакхйоалача хана эксплуатацие дIаяла лаьрхIад цар уж гIишлош.

Иштта дикеи сихси хьалъеш я Урус - Мартанера бани. Цига медицински болхлошта лаьрхIа хьалдеш да 4 квартира йола цIа а. Советски районехь дIа лаь госахьа здани, 8 квартира йола цIа.

Я. БУБНЕНКО.

БУРУВДЕТТАР

Ленина орден лелаеча «Грознефть» объединене лаьттан ченаш тохкараштa дика йовзаш я воккхагIволча бурув деттача мастера Бучнев Леонид Яковлевича цIи. Укхаза кIезига бац коммуниста Л. Я. Бучнева кийчбаь специалисташ. Царна юкъе ба Грозненски мехкдаьтта техникум йистеяьккха бурувдетта мастер А. Суровецкий, опыт йола смени мастер А. Магомадов, хьалха латта бурувдеттар А. Гончаров, бурувдеттачун гIончий И. Амлиев, Г. Лысов, А. Ахлов, кхыбараш санна бола нах.

Леонид Яковлевича чота тIа я из хьалха а волаш бурувтеха 15 скважина. ХIаьта хIанз цо йоаккхаш йолча Буруннaя - 1 яхача скважине 7296 метр кIоаргденнад бурув. Болх дика вIаштIехьбаьккхаб воккхагIволча мастера. Цо кулгаллеча коллективо графикал хьалха а ювлаш йоаккхаш латт из тIехкIоарга йола скважина.

Бригада коллектива юкъе ба иттаж шераш мехкдаьтта тахкара дIадеина нах санна из беркате никъ дукхьашха дIаболабеш бола кагирхой а. Укхаза Буруннaя-1 яха скважина йоаккхача вIашагIкхийтараш барт дика тайна нах ба. Из иштта лецаре могаргдацар царна вай мехка хинна ца Iеш кхыметтел Европе, Азе, Африке эгара кIоаргагIа бурув тоха.

Ткъеста шу да сона Л. Бучнев вовза, балха тIарча гIулакхаща дувзаденна каст-каста вIашагIдеттадала дезаш хул тхо. Саг вовзара кхоачам хиллал ха я из. Дале а тха хIара кердача вIашагIкхетаро хIа (а яккхац аьнна цуи кхы цхьаькха в дика оамал гучайоаккх сона. Тха тIеххьара вIашагIкхстар хилар по кулгалдеча бурувдеттараша шоай скважин, рекордни кIоаргалга кхоачаяьча дийнахьа. Леонид Яковлевич балхах чуйнна воаллар. Лоацца, ала довгIача мара дош а ца оалаш хьожаш вар из шоаш беча балхага.

Бучнев аз лакхе ма-аллара са къаьна доттагIа ва. ХIаьта доттагIчох дувцеи яздеи атта а хала я да. Атта да из хьайна дика вовзаш воландаь. ХIаьта хала — хьайна санча из наха дIавовзийта, из царна везавалийта безам боландаь. Цудухьа сай ма-хулла озабезам ца беш дувца хьожаргва со цунах лаьца.

Мехкдаьтта промышленносте Леонид Яковлевич болх бе волавелар Сийлахь - боккхача Дай-мехка тIем тIа дакъа лоацаш а хинна эскаре гIулакх даь ваьнна 1950 - ча шера ше цIавенaчул тIехьагIа. Цу хана денз тха предприяте къахьегаш хьавоагIа из. Цу шерашка тIема ветерана совгIаташта тIаккхийттаи тIехдика къахьегарах цунна еннa Ленина орден, «За трудовое отличие» яха медаль.

Грозненски бурув тохара балхий управлене кулгалхошта дика хов Л. Я. Бучнева тIадилла гIулакх тешшаме долга. Хов из керте а латташ бурув тохар дIадоладича, ший хаьнахьеи бурув детта остаи, электроэнерги, химреагенташ кхом беш дIаахийтарах пачхаьалкхенна дукха ахча кходеш скважина яьккха яргйолга.

Опыт йола бурувдеттар болх вIаштIехьбоаккхар хинна Iаь из ва къонабараштa хьехам лур а. Парте мугIарашка ше дIайийцачул тIехьагIа къаьстта бехктокхаме хет цунна къоначa тIехьенна нийсса кхетам балара юкъе дакъа лацар.

Буруннaя-1 яха тIехкIоарга скважина йоаккхача къахьегаш йола барт тайца коллектив дукхача къамех болча цахах латташ я. Укхаза ба эрсий, нохчий, украинцаш, черсий, кхыбараш. Уж берригаш тайптайпара ха яьнна, бе-бе профессеш йола нах ба. Цхьабакъда царех цхьа коллектив хьахулийташ уж кхотабер шоай балхацара безам хинна ца Iеш Бучнев Леонид Яковлевич санна бола боккхагIбола вовкъостий ба.

Д. ГАБАЕВ,
Грозненски бурув тохара балхий управлене парторганизаце секретара заместитель.

«Чечингсельстрой» треста чуйоагIача Грозненски аьшкабетона конструкцей завода коллективо цхьа бутт дIабахийтабац пачхаьалкхеи плани тIайнца социалистически декхараш тIехкхоачаш ца деш. Уж толамаш доахачa дизза дакъа лоацаш ба арматурщицаш коммунистически къахьегама ударникаш Джамалдинова ТIаус, Турлуева Яха, Кайхарова Чока, Осмаева Айзани. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа нормаш 140 процент кхоачашъю цар. ХIанз июнь бетта календарагIа къахьегаш ба уж.

СУРТА ТIА: арматура кийчъеш ба арматурщицаш Т. Джамалдинова, Я. Турлуева, А. Осмаева, Ч. Кайхарова.

А. ПОНАМАРЕНКО сурт.

СОАХКАРЧУЛ ДУКХАГIА

Дикача хьокхамащца белгалду иттлагIча пятилетка ер хьалхара шу Наурски района «Красное знамя» яхача колхоза жа леладераш.

Боахаме болча 12450 жийх дукха хIама ца эшаш 11,6 эзар бахкаб хIанзле. ХIара бIаь жийво юкъера лаьрхIача 114,3 Iаьхар баьб. Уж соахкарчул дуккха дукхагIа да.

Жа леладу ши ферма я колхозе. Алхазов Нурде кулгалдеча цхьоалагIча ферме 6626 жий бай, хIаьта Османов Мохьмада кулгалдеча шоллагIча ферме — 5834.

Фермашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха я Османов Мохьмада кулгалдеча ферма коллектив. Цу ферме хIара бIаь жийво юкъера лаьрхIача 115 Iаьхар баьб, хIаьта цхьоалагIча ферме — 113 Iаьхар.

Жа Iушта юкъе яьржача яхье хIанзарчоа хьалха цхьоалагIча фермера воккхагIвола жа Iу Мадаев Хьамид ва. Цо леладеча жерчех хIара бIаьнне 132,3 Iаьхар баьб. Яхье шоллагIча моттиге волча Саламов Аларкана леладеча жерчех хIара бIаьнне 124,8 Iаьхар баьб. Цул дукха тIехьависавац вокхагIвола жа Iу Исаев Хасамбек а.

Х. МАГОМЕТОВ.

ШЕКАРА СВЕКЛАНА — ДИКА IУНАЛ

ИттлагIча пятилетке хIара шера юкъера лаьрхIача йоахаш йола шекара свеклаш—190 эзар тоннага, кийчъераш—180 эзар тоннага дIакхоачае езаш я республике.

ЛаьрхIача боараме уж дукхагIа йоахилга Iалашдергда эгара хьалха кулгашца хьега къа кIезиг а деш, продукце единица яккхарга бода мах лох а беш, хьувкъам дикка лакхбара чотах.

Республикерча шекара свеклай кхашка беш эгара бехктокхамегIа бола болх ба — дIайийнача свеклашта Iунал дар. Цунна чуйоагIа лакха хьувкъам кхебара боккхача лоархIаме йолча мероприятей бIарча комплекс: оасарах кхаш цIендар, свеклаш нийлхъяр, мугIараштa юкъера лаьтта цамцадаккхар, зуламдергашца къовсам лоаттабар, кхыдараш.

Вай дуккхача свеклаш лелараша мерзача овлай лакха хьувкъам кхебара йоккха опыт Iоаяьй. Цхьайолча механизированни звеноша кулгашца хьегаш дола къа геттара кIезиг а даь 200 центнер совгIа яьхай хIара гектара тIара.

Цхьабакъда дукхагIча даькъе кулгашца къа а хьегаш кхею шекара свеклаш, хIаьта цу гIулакхо продукцега бода мах безбу.

Цул совгIа, кулгашца къа а хьегаш деча Iунало балхаш хьедолийт, хьувкъам бизза чуэцилга вIаштIехьдалийтац. Цу тайпара кхоачамбоццараш долаш моттигаш хиннай дIаихача шерашка, хIаьта укх шера юха а нийслу уж.

Свеклаш дIаювча районий колхозашкеи совхозашкеи из культура хьалтIаялалехьа боаккхаш бола макха диъалагIча даькъа тIа мара баьккхабац, хIаьта цхьадолча боахамашка иззал а баьккхабац, хьатIаьнначул тIехьагIа боаккхар — 10-ча даькъа тIа. Свеклаш дукхагIча даькъе кулгашца нийлхъю, цудухьа хIанз а диъалагIча даькъа тIа мара нилхъаь яьннац уж.

Шалински района колхозашкеи совхозашкеи цхьатарра нийлхъе йоланьй шекара свеклаш, хIанзле 800 гектар нийлхъяь баьннаб, цхьабакъда вIаштIехьдоацаш да царех цхьаккха гектар механически нийлхъяь ца хилар. Из тайпа хьал да свеклаш дIаювча кхыча районашка а.

Iунал дара чакхдоаха дерригa балхаш, мугIараштa юкъера лаьтта цамцадоаккхилга а тIехьа, кулгашца ду колхозашкеи совхозашкеи, хIаьта техника пайда ца эцаш лоаттаю.

Комплексни механизаца юкъейоалаяро йиш хулийтаргья оасар дара болхлой низ кIезигагIа оарцагIбаккха а свеклаш лелаерий къахьегам аттача баккха а. ТIаккха звеной хIара членага йиш хургья цхьан гектара тIа меттел 2—3 гектара тIа обработка еи къахьегам кIезигагIа дIа а бохийташ алапи дукхагIа даха а.

Шекара свеклашта Iунал деча эгара бехктокхамагIа бола болх ба уж нийлхъяр. Ша лорд хийцача хана дIабола а бийя, кхоалагIа лорд хеццалца бу из. ХIанз из дIаболабе беза ха хьатIаэттай. ХIаьта дуккхача кхашка свеклаш нийлхъе хIанз а дIаболабаланза ба. Из болх сихагIа чакхбаьккхар духьа баха нах мел эш оарцагIбаха а техника дукхагIа юкъеяккха а еза: макхаш даха, механизмашца лаьтта цамцадаккха, свеклаш нийлхъе.

Механизмашца нийлхали листали нийсде мегаргда, нагахьа санна цхьан погонни метр тIа 20—25 хаьлгал кIезигагIа доацаш хуле. УрагIа а пхорагIа а шозза - кхозза баккха беза макха. ТIаккха свеклаш нийлхъярал совгIе, оасар доха ду, лаьтта цамцадоакх.

Цудухьа чIоагIа пайда боалаш гIулакх да макха баккхар.

ДIахора Iунал малагIа да аьлча — кхай дIоахалашха лаьтта цамцадаккхари подкормка яри. Лаьтта цамцадоаккхача хана оасар дохаду, лаьттанца тIоадал соцаю. Цудухьа цунах цкъаза лекъа хий диллар оал.

Укх шерарча хаоттама хьалашка шекара свеклай кхашка массе тайпара дукха зуламдергаши лазараши д а р ж а тарлу. Цунца дувзаденна хIара д е н н а тIахьожам лоаттабе беза кхаш малагIча хьал тIа да а лазараши зуламдергаши гучаьнна моттигаш дIаяхара шоай ханнахьа чакхдоахаш гIулакхаш дий а хьожаш.

ДIайийнача свеклашта гIулакх дика дича хьувкъам лакха хургба, пачхаьалкхенга шекара свеклаш йохкара тIайнца декхараш кхоачашде йиш хургья.

Х. ЯЛХАРОЕВ,
Нохч - ГIалгIай АССР юрта боахама министерства керттера агроном.

ДОАКЪАР КИЙЧДУ

Соахка хьайбашта тоъал доакъар ца хинналга диц а ца деш укх шера из шортта хилийтар духьа шоай ерригa торонаш оарцагIъяха лаьрхIал Шелковской районерча «Коминтерн» яхача колхоза къахьегамхоша.

Массехк ди хьалха дIаболабеннаб уж дIайийна баьцаш чуэца. ВорхI бIаь гектара тIара люцерна 10 дийнахьа чуэца, цох гранулаш е, сенаж йолла — иштта да колхоза механизатораша шоашта хьалхашка оттадаь декхар.

ХIара дийнахьа хьинаре къахьегарах хIанзле мощача доакъарах 40 тонни гранулаш кийчъе кхийнад цар. Таханкхоаца хьалдиза доладергда сенажа лаьрхIа кIоагаш а. Соахкарчул шозза дукхагIа — 1500 тонн сенаж йолла лаьрхIад колхозхоша.

Доакъар Iалашдеча хьинаре къахьег комбайнераша Пототняс, Косочова, гранулятора машиниста Мадашева.

Т. ХАШАГУЛЬГОВ.

ГIОМАР ТIАРА КОМСИЙ БЕШАМАШ

Нохч - ГIалгIайчене бахача нахах цхьан сага лоархIаш цхьацца лоам кхоач — боккха е зIамига — хIаьта оахама 0,5 гектар мара кхачац. Лоамий хьакъехьардар, уж, хетаргахьа, ловмаи наьха бегаш ба. Цхьабакъда оаха лаьтташ-м белгала кIезига да республике. Цудухьа чIоагIа уйла тIаяхийта хьежаш ба лоамарой укх 10 шера еш латтача экспериментага. Из бахьан долаш Къилбаседа Кавказерча лаьтташ леладерашка йиш хургья гIомара лаьттай 600 эзар гектарах пайда эца.

Белггала ужжал долча лаьттаех: 600 эзар гектар дIалоац Каспе кхачвалца Iоядача терски гIомараша. Цу гIомарий форда эзарлагIча даькъо хIанзле а лу цхьа эзари ах эзари тонн хIана лац аьнна комсаш. Форда гаьна йоацаш уллача «Буруьнный» совхозе гIомара лаьттаех дIалоац 660 гектар.

Тийрка йистера гIомарий аре — айенна моттиг я юкъ - юкъе михо тIаккхухьача гIомара гувнаш а долаш. ГIомараштa кIал дукха — ши-кхо метр мара кIоарга а доацаш хин хьасташ доахк. Комсий кIотаргий низ бола овлаш шоллагIча шера цу хига кхоачаргда аьнна хеташ дар. Цхьабакъда из кхоачаш хиналац.

Комсий овлаш йокъасннача гIомарах чакх а даьнна хина тIакхоачаденнадац, цудухьа цхьанна законагIа доаццапехьа а юха, урагIа доладеннад уж — кIезига дале а, Iурен сареи ший хан - ханнахьа гIомар тIа дужача тхирагахьа. — Из — беташ бу совхоза керттерча агронома Козорезова Тамарас, — эзари цхьоз-лагIеи хало яр. Цул хьалхагIа кхы тайпа халонаш эзар эшае йийзай тха. Ховха къона гаьнилгаш мух баьннача деношка гIомаро чIормайоахар. Фу деза хайра тхона: полиэтеленови бот тIа а белле дIахьулайора оаха хIара кIотарг. ЛирагIа йола моастагIа яр миха эрози а: «хьела яллалца» къайла йолхаш бешамаш. Хьуи оасаша новкъостал дир. Геттара дика латт укхаза мих, дит - комар, гIамгIаш, Юххера, кIалхьагIа Iочудаха ца ловча овлашка «оахош яхар» дайта а хайра тхона. Кхы цхьаькха цхьа операци чакхьяккха йийзар «тхира овлаш» юкъ-юкъе тIагIоллара дIатедар.

ГIомар тIарча комсий бешо тахан хIара гектара тIара цIена доход 700 — 800 сом лу, хIаьта цунга хьежа 30 — 50 центнер тIехдика сортех йола комсаш хул цунах. ХIаьта дика хьийкъвча шерашка-м кхы а дукхагIа йоал комсаш: «ркацители» — 68 центнер, «саперави» — 75 центнер, «каберне» — 63 центнер.

ГIомар тIа комсаш дIайогIара геттара лоархIаме кхы цхьаькха цхьа бахьан а да. Кварцеви гIомараш — из комсашта зуламдергашта — филлоксерана — бокъонца дола каш ма-дий. Филлоксера мел чIоагIа летаяле а, совхозо дIайогIа гаьнаш моллагIча миIингера енаир аьнна, укхаза цу зуламдергех IоцIеньюж уж. Филлоксера еле дIайоал. Юххьанца комсий беш дIаегIар пхи гектар мара яцар совхозе. Тахан 125 гектарага дIакхаьчай из. Укхаза дарба ду ткъаь пхиъ сортах йолча комсашта: «совиньон», «жемчуг сабо», «комсий аьла», «грация», «негритенок», «карабурну», «красавица», кхыяраш. «Буруьнный» совхозе хет, филлоксера проблема юххера а геттара къоастаяь яргья аьнна. 1975 шера Къилбаседа Кавказерча комсаш лелаераштa унахцIена пхи миллион саженец елар совхозо. 1980 шера — иттлагIа пятилетка чакхйоалаш — дикагIа долча ткъаьх пхиъ сортах йола, филлоксерах геттара IоцIеньяь ворхI миллион саженец яла лерхI совхозо.

«Буруьнный» совхоза башхадика эксперимент, бакъдар аьлча хьаллоацаргьяраш ца корабеш йиса йиш йолаш яцар. Нохч - ГIалгIайчене комсаш лелаю ши совхоз кхы а йиллай гIомараш тIа: «Гребенской» «Виноградный» Комсаш дIайогIа болалуш ба Ставропольски краеи Дагестанеи гIомараш тIа а.

Ростислав КВЯТКОВСКИЙ,
АПН корреспондент.
Ростов - на - Дону.

ДЕГ ТIАРА БАРКАЛ

Социалистически пачхаьалкхений, коммунистически партей кулгалхоша, дунеи пачхаьалкхенийи общественнии деятелаша вай мехка партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, кхыча организацеша, промышленни предприятей, колхозий, совхозий, Iилман культураи учреждений, дешара заведеней, эскара доакъой коллективаша, дуккхача гражданаша, тIем тIа цхьана хиннача доттагIашеи соратникашеи со даькъала вувцаш моаршалаш а дикадар хилар ловш ловцаш а кхахьийтад сога сона Советски Союза Маршала цIи хьожаярца а «Маршальски Седкъа» хьабаларца а дувзаденна.

Сона Советски Союза Маршала цIи ялари дег тIара со даькъала вувцаш дахкийта ловцаши Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема фронташка вай майрача Герзашцарча Низаша беча тIема юкъе аз лаьца дакъа а вай мехка оборонни низ чIоагIбара, массане юкъара машаря халкъий кхерамзлеи чIоагIъяра аз деш дола гIулакх а бакъдаь тIаэцар лаьрхIа Iаш со. Эггара хьалха из да дерригача адамий хьашташ бахьан долаш лаьттаи тIа чIоагIа машар хилийтар духьа лоаттабеча къовсаме ленински Коммунистически партенеи Советски пачхаьалкхеннеи карагIдуялача исторически хIамаш чIоагIа мах бар. Иштта из да социалистически Даьхен паргIатон кортмукъалеи бахьан долаш, фашизмо лоадла оттадаь хинна халкъаш мукъадахар духьа турпал гIулакх даьча дерригача советски халкъа дег тIара баркал алар а. Са ца кходелш ше къахьегарца тIемо йохаяь городаши юрташи юхаметтаоттайир советски халкъо, кхы а хозагIа, кхы а низ болашагIа йир вай сийлахь-йоккха Лаьхе — лаьттан тIарча машарен прогрессеи тешаме чIоагIале.

Сийлахь - воккхача Ленина васкеташ кхоачаш а деш, Коммунистически партеи Советски пачхаьалкхенон вежарашха долча социализма мехкашца, машар безача дерригача прогрессивни низашца цхьана массе оагIорахьара новкъостал ду халкъий доттагIал дегIадоаладаран чIоагIдаран, дунеи халкъашта юкъера кхохкам дIахо кIаьдбар духьа, машар, паргIато, прогресс бахьан долаш цар цхьана беркате гIулакхаш леладара. Цу башха-дикача идеалашта массаза а тешаме хургья вай ленински парти, советски халкъ, цуи сий дола Герзашцара Низаш.

Дег тIара баркал оал аз со даькъала вувцаш Iимерза, доттагIал тIехь ловцаш дахкийтача массанена а. Цар са дог ураоттаду сай дерригa низаш дIахо а вай мехка коммунизм хьалъяра сийлахь-доккхача гIулакха, дерригача адамий машарен сийрдача кхоанени гIулакха дIатела.

Л. БРЕЖНЕВ.

НН. ГАИРБЕКОВ Р. А., ШАТИЕВА С. А. НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ ЮРИСТ ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Социалистически законность чIоагIъеча доккхий гIулакхаш карагIдувлар бахьан долаш Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика заслуженни юрист яха сийлен цIи лойла:

Гайрбеков Рамзан Алсабековичa — Ачхой-Мартановски района прокуратура следователа.

Шатиева Сусанна Аваковнана — Нохч-ГIалгIай АССР прокуратура отдела прокурора.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
14 май, 1976 шу.

НОВ. ИБРИЕВ С.-Э. С. НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Дуккхача шерашка партийни советски органашка беркате болх барах, ваьча дийнахьа дензь шовзткъе итт шу дизар ца дувзаденнеи Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Сийлен грамота лойла нов. **Ибриев** Сайд-Эмин Сайдаевича — Министрий Совета маьхий отдела начальника.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
14 май, 1976 шу.

ЛЕНИНГРАД. «Позитрон» яхача Iилма - тохкама объединене тIехь - тIехьагIа шерагIа яржаш латт «дикал — эффективность» яха система ларде а лаьца вIашагIъеллача социалистически яхьа керда форма, лоацца аьлча—«СКЭ».

Къахьегама овсарле лакхъярах болхлошта цу системагIа дIатела премеш планагIа лаьрхIачул кIезигагIа технологически зенаш дарах тел. Премиялар дифференцированно леладу. Дикала хьокхамаш лакха хиларга хьежжа кхаь лагIагIа леладу из гIулакх. Хьалхарча лагIа тIа ваьнначоа алапех 15 процент лу, шоллагI чу тIа ваьнначоа — 25 процент. ХIаьта кхоалагIча лагIа тIа ваьнначоа — 35 процент алапи тIаккхет.

«СКЭ» ларда тIа лелаеча яхье дакъа лоацаш ба болх беш бола беррига нах: премеш ийю алхха продукци хьаеш бараша ийяь ца Iеш из арахецилга Iалашдеш бараша а — налаячикаша, мастераша, технологаша, диспетчераша. Иштта «СКЭ» новкъостал ду творчество лакхъяра, ший къахьегама хьокхамаш лакхдара цун безам тIабалхийтара даь ца Iеш ерригача коллективо бу болх тоабара а.

ХIанз объединене цу методах болх беш пхи бIаь саг ва. Производственникашта премеш дIател экономе цехови фондагIа, цунна юкъе доагIа изделей дикал лакхъяра чотах кходаьчох дх ахча а.

«СКЭ» хIанзехьа а боккха пайда баьб из инициатива хьахиннача фирма «Кулон» яхача завода № 16 йолча цеха. Из юкъедоаладарах баьчна пайда алхха цхьан шера ши бIаь эзар сом гаргга ба. Дикка тоаеннай изделей дикал, лохбеннаб цунах дIабода мах.

СУРТА ТIА: лакировщица Майдан Галина. Дика продукци арахецилга цун норма а хинна дIаэттад. Цун болх ОТК хьожаш бац.

О. ПОРОХОВНИКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Шерагара шерга хозлуш, шерлуш йоагІа Нохч - ГІалгІайчен столица город Грозный. Къаьстта хозлуш йоагІа городера керттера яр— В. И. Ленина цІерагІа йола улица. Цига хьалдеш латт дукхаза вІаштІара даь цІенош.

СУРТА ТІА: шоана гу хьалдаьдоалаш латта В. И. Ленина цІерагІча улицагІара нийсаза вІаштІара даь цІенош.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

ДОТТАГІАЛА КУЛГ КХОВДАДИР...

Дечоз массаза а хьалхарча юкъиге латташ бола башха-дика нах болаш ба.

ХІара деннарча вахаре, бакъдар аьлча, кІезига зув вай уж. Шоашта тІадалла гІулакх тІехдика кхоачашдар мара, шоаш хестабара тІера бац уж. ХІаьта, нагахьа санна цар гІулакх кхычарел дикагІа кхоачашдой а, из-м иштта хила догІаш а да аьнна хет. Цудухьа цу наха кхычарел вогІа болх берг ма бий аьнна вайна цІаккха а дег чу дагІац.

Иштта ба уж а — бурувдеттараш: Эсмурзиев Хьамида Шарпудини Хадзиев Ахьмада Микаили. Уж шаккхе а МагІалбикерча бурув тохара балхий управлене болх беш ва, укхаза лакхбеннаб уж гІо деча болхлошкара баьнна коллективай кулгалхошка кхаччалца. ХІанз вай дувцаргда цар шоай толамаш мишта, хьан новкъосталца даьхад.

Пхийтта шу хьалхагІа гІо ду болхло а волаш вера Шарпудин буровое, юххьанцара школа яьккха мара вацар из цу хана. Буровой мастера Савелий Иванович Богаевске Іамерза тІаийцар керда болхло. Дахар-денар а хьатта, тІаккха вІалла дагадоаца хаттар дир:

— Мел болх бе дага ва хьо буровое? Атта болх мичаб тха бар.

Ха-м хац сона-м, — цІенача дег тІара жоп делар Шарпудина. Цхьабакъда сайна могар де-м гІертаргва со.

15 шу хьалхагІа бурувдеттачун биографи иштта дІайолайир Эсмурзиева. Шийна тІадилла гІулакх чІоагІа бехктокхаме а хеташ, задани кхоачашъяь валлалца са ца тувш леладора цо.

Башха-дика наставник хина хиннавар Савелий Иванович, цун деррига гІулакхаш а оамалаш а дег тІара хьехам луш я. Хов цунна сага дегІала ваха, цун дикагІйола оамал хьалаха, из хьалъайве, цунах доалла дика мел дола хІама хьаделла. ГІар а яц, цІогІа хьеккац, дош дег чу дужаде гІерт из. Белггала дег чу дужаде. Цудухьа дег чу дужаш, къоабалдаь тІаьаш хул Савелий Ивановича хІара дош.

— КІант ва, Шарпудин, — дог ураувттадора цо ше Іомавечун. ХІаьта воккхагІчо ше хеставарах кхы а дикагІа болх бе гІертар зІамига саг. Ха дІа ме йода, шийн керттерча балхал совгІа, оборудовани Іомае а ерригача буровой балха принцип йовза а гІертар къона болхло. Массаза а хІама хара тІера хиннача, хІамах сакхувш волча цо сихха Іомайир бурувдеттачун гІонча балха башхало. Из гуча а даьнна дукха ха ялалехьа цу балха тІа вахийтар из. Контора кулгалхоша «Грознефть» ихача объединене дешара комбинате шоаза деша вахийтав Шарпудин.

— Сона хьаькъале хьехархо а наставник а хиннав бурув детта мастер Савелий Иванович Сога мел кхаьча хІама специальность, опыт, знанеш — долла хІама бахьан долаш со декхарийла ва эггара хьалха Савелий Ивановича а кхыча бурувдеттарашта а. Да санна сога хьожаш, са йоакхо еш киннаб уж, — йоах Эсмурзиева.

Хургбола бурувдеттараш бовзара гІулакха бокъонца педагогически талант йолаш ва Савелий Иванович. Иштта цхьа ха яьлча, цо когаш тІа оттабу уж, шийн ЙІаьхий вахарен производственнии опыт дІалу царна. скважинаш, яхара технологи йовзийт, наха кулгал мишта де деза а коллективана хьехам мишта бала беза а Іомабу. Керда балха баьхкараш зувлга, цар оамалаш Іомаяра, балха профессе хьакъехьа, болхлочун сийлен хьакъехьа царца дагаувлга хозахеташ хул массаза а Савелий Иванович. Белггалара зем баьккха ваьннача тІехьагІа ше хьехам лургбар хьахорж цо. хІаьта бокъонца нийсача новкъа ваьккха валлалца йолча хана шийн теркама кІалхара дІа а валийтац из.

Иштта нийсделар из Эсмурзиев Хьамида Шарпудинаца а. ФункагІа - моллагІа хиннадале а, юкъмоттиг цІенача дег тІара лелаелга дІадех Савелий Ивановича.

— Хьай болх бе безам беце — хьаала, аз кхы халахетар ца деш дІавохийтаргва хьо. Кхы сел бала кхаьча, хьовзам болаш хІама дяц — хоам бе воккхагІчунга: дикача болхлочоа цІаккха а ак аргдац аз...

Наставника дог тийшал, бурувдеттачун специальность Іомаяра «лазар» кхийтта Шарпудин хиларах, шийн вахара эша професси хержа ваьнна хиларах. Каст-каста къамаьл дора Шарпудинаца, дІахо болх мишта бе дага ва хьо яхаш хеттар цунга. ХІаьта бурувдеттачоа образовани ма эшийн.

— Хьо къона ва, хьинар долаш ва, дешар а болх а цхьана тарде деза Іа, хІаьта бийсанарча вахташта фу дергда аьнна хеташ хьо вале, кагийча нахаца дувцаргда вай, — йоахар наставника.

Цу хапале Эсмурзиева ца кхетадеш хІама дисадацар бурув тохара дешаех. Бурувдеттачун професси «къайленаш» цо дукхагІа хьагуча ме йоах, чІоагІагІа дог тешар цун, теоретически кийчо а шийна хилаза яргйоацаш хиларах. Итт класс яьккха ваьнначул тІехьагІа Грозненски мехкдаьтта техникума заочни отделене деша вахар из, хІаьта 1975 шера из дика чаккхяьккхар цо. Бурув гохара балхий управлене ленински парте мугІарашка дІаийцар Шарпудин, цига хержар из СССР Лакхехьарча Совета депутаталла, партега гІолларча новкъостаща чІоагІа сий дир цун мехкдаьттахой, белггала аьлча, бурувдеттарий викал а ваь XV областной партийни конференце вахийтарца, хІаьта Нохч - ГІалгІай областной партийни организаце чІоагІа тешам белар Шарпудинах Советски Союза Коммунистически парте XXV съезда делегаталла из хержарца. ГІо деча болхлочунгара волавенна бурув деттача мастерген СССР Лакхехьарча Совета депутатаген кхаччалца — иштта ба эрсашха болча шийн вежарий кулгалца Эсмурзиев Шарпудина хьабена никъ.

Хиш ши тІадам санна вІаши тара я Эсмурзиев Шарпудинен буровой начальника Хадзиев Ахьмада Микаилен кхелаш. Микаил а иштта гІо ду болхло волаш вера 279-ча буровое, 7 класс образовани а йолаш. Цу сахьате тІачІоагІвир из цІи хеза бурувдеттар а башха - дика наставник а волча Иван Алексеевич Атарщиковна. Цо, йоакхо йолаш волча сомий беша дас къона та хьалххееш санна, хьал а кхеваь нийсача новкъа ваьккхав Хадзиев Микаил. Цо хьалхеваьр доккхагІдолча правительственни совгІата — Ленина ордена да ва, СССР Лакхехьарча Совета депутат хиннав, парте горкома член ва. Цигтача, буровое, шийн наставника Иван Алексеевич Атарщиковен кхыча мехкдаьттахошен еннача рекомендацегІа Советски Союза Коммунистически парте мугІарашка дІачуийцав из. Сайрийнарча школе дийша итт класс дІаккхоачашъяьй, цул тІехьагІа Грозненски мехкдаьтта техникум яьккхай, № 14 йолча буровой начальник ва. Коммунист Иван Алексеевич Атарщиков дика дог долаш саг ва.

МассагІа зІамига саг эттав коммунистий Иван Алексеевич Атарщикова, Савелий Ивановича Богаевске, Юрий Александрович Мутовина, Борис Иванович Денисенко. кхычар кулгашка гІолла чакх а ваьнна нийсача наькъа тІа.

Царех ва Эсмурзиев Шарпудин — бурувдетта мастер, Хадзиев Михаил — буровой начальник, А. Чертоев — буровой начальник, М. Агиев — бурувдетта мастер, Хамурзиев ХьакІаьш — буровой начальник, Галаев Іийса — буровой начальник, дукха кхыбараш.

Тха боккхагІболча новкъосташен наставникашен доттагІала кулг кховдадир тхога. ХІанз МагІалбикерча мехкдаьттахоех — ахаш — нохчийн гІалгІайн ба, — йоах Хадзиев Ахьмада Микаила Ахархоех болча кагирхоех 15 шера чухь лакха квалификаци йола мехкдаьттахой къона кадраш хьалкхеяьй эрсашха болча тха новкъосташа. ГІулакхага диллача иштта да из болхлой класса доттагІал — цун къамаьл хьалдоац Эсмурзиев Шарпудина.

Советски патриотизмаи социалистически интернационализмаи, Советий Мехках, вай Даьхенах доккхал дергдола, социализмана карагІдаьннараш лораде дІаотта кийча хургбола идеяш къахьегамхой, эггара хьалха къонача ноахала сакхетам чу чІоагІъяр — парте лоархІамегІарча декхарех цаІ хила а хиннад да а да, — аьннад КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева КПСС XXV съезда яьча Отчетни доклада тІа Уж декхараш кхоачашдара шоай беррига низ, хьинар, знанеш дІател коммунисташа — наставникаша ни. Атарщикова, Богаевске, Заруднева, цар кхебаьраша — бурувдеттараша Эсмурзиева, Чертоева, Хамурзиева, Галаева, Агиева, дукхача кхычар.

ХІанз шоаш а кулгалхой а хинна дІаэттача коммунисташа Эсмурзиев Шарпудинеи Хадзиев Микаилеи болхлошца, керда тІабаьхкараша къамаьл де, царна фу хьашт да, шоай оагІонгахьара царна малагІа новкъостал эш ха аьттув бола моттиг тувлаялийтац.

Долче, эстафета тешаме барий бе дІаеннай. Шоаш хьалкхебаьрех доккхал ду наставникаша Савелий Иванович Богаевскеи, Иван Алексеевич Атарщиковен. ХІаьта къаьнарча мехкдаьттахой, белггала, да а да доккхал ден гІадбахеи бахьанаш.

М. АЛБОГАЧИЕВ,
журналист.

ТІАДАМАШТА МЕТТЕЛ ПЛЕНКА

Дарбанна бІаргаш тІа екхача пленкаша — химикашеи лорашеи Давыдов Анатоле, Хромов Генналe, Майчук Юре, Тишина Иринас хьакхеллача оатхало — дикка аттача а доакх, сих а ду бІаргий лазараштa дарба делга.

Уж я дарбаи веществаш йоахка,, чухьовзадаь саьнаш а долаш йола полимерни пластинкаш. Ялх миллиметргара итт миллиметрга кхаччалца йІаьха. Кхаь миллиметргара пхе миллиметрга кхачалца шера, 0.2 миллиметргара 0.6 миллиметрга кхаччалца сома, 10 миллиграммагара 30 миллиметграммага кхаччалца еза я уж.

БІаргаи кІалхарча бІарга вогІараи юкъе дІачуйолл пленка, цига бІарга хиво йоша а йийя, 10 — 15 секунд яьннача гІолла шаьр а еле, яшаш дІаулл. Цу хана бІарга вогІа бІаргагац хІама. 72 сахьата дика пайда луш болх бу пленко. Шозза — кхозза лоацлу дарба деш йоаккха ха (15 — 30 денна меттел 5 — 12 денга кхоачаш). хІана аьлча пленках йоахкача дарбач средствaех (мазаши тІадамаши санна ца юсаш) бизза пай да эц.

Кхы цхьаькха укх тайпара дика хІама а доалл кердача методах. ХІара пленка чуюллача хана дІаэяь тайп-тайпара молхаш етта а йиш я, хІаьта хьалхагІа из де йиш йолаш дацар: е цхьа компоненташ хи чу яшаш хулар, вожаш — даьттала; е хии растворацара молхаш шоайла вІашагІа а ийя, пайдана йоацача йоалар. ВІаши новкъарле еш йола веществаш йоахкача пленкашта бе-бе басараш ду гІалат ца далийтар духьа.

Пленкай идея хьахиннача медицински техника Московски институте уж чуйоахкаеш шийн тайпара кІопилг я — пластмассови панелаш - доззтораш. Цхьа пленка сзаш хилча загилга цІелг тІатоІабе мара безац, вожаш зе ца хулаш шоаш йолча юс.

Михаил КАРЛОВ.
(АПН).

Дипдургдоацача шовзткъе пхьоалагІча... Турпалчен гІовзадьниачен... ЙоргІйоацача сийле яьккхачен кхалнаьха бІаргех ухача хиво лувчадаьчен шера бирса гуйра. Украина аренашкеи Белоруссе хьунашкеи цІий Іоухийташ лира тІемаш латтар. Хаьи ядаш гранаташ а йолаш бола дог майра кагий нах моастагІчун танкий гусеницашта кІал тувсалора, мочхалаш лаьадоахаш вІашкатоІаяь цергаш а йолаш, дорхача, дегІале а баха, вІашка топа гебагІаш Іеттача атаке ухар, хьамсарча лаьттан ког Іооттабалла йола моттиг къувсар фашистски гІаьрахошца. Баренцеви фордагара Іаьржача фордага кхаччалца вІашка стташ йоккхий топаш яр, халкъа тІом, сийлахь тІом бар лотабенна. ХІаьта цун бирсача таташтен гІараи юккъе гІолла ма аьлла а хьахазанзар мехка гаьнарча, лоаман, хьуний Нохч-ГІалгІайчене ювла топашн автоматашн.

ХІаьта лоамашка банда яьннаяр. Кулакех юхебисараш, дын фанатикаш, фронтах кхерабенна дезертираш, метта боагІаргбоаца зуламхой Советски Іаьдал сов гоама хиларах вІашагІкхийттабар, юрташка чухьелхар, колхозий рузкъах цІераш еттар, шалташ а хьекхаш боабора коммунисташ, комсомольцаш. Исраилов-Терлоев Хьасан яхаш цхьа саг вар бандана керте.

...Ловмара юрт шоаш дІаяьккхача, бандиташа сходе лоахкар цига баха нах.

— Ва, бакъ ды бараш, — кхайкар Исраилов, бІаргаш тІакІалтІа а доахаш. — Воай беза ды дІа ца балийтар духьа вІашагІкхета деза вай.

Хьалха адвокат хинна, шийн оамалашка диллача моттийта кеп увттаеш вола из наьха дагарчох, къаьстта а дыни националистически уйлаех пайда эца гІертар.

— Вай догдоахийлеи ког гІортолгеи — Гайдар-пайхмари (бусалба националисташа иштта оалаш хиннад Гитлерах) цун сийлахьа бІуи. Іаьдал шоай бе деллачул тІехьагІа цу бакъахьарча наха вай низаш вІашагІтохаргда, вий яхача большевикий жІов дІайоаккхаргья. Юха а паргІата даргда вай, Турцерча воай вежараша а санна, воай маьждигашка аллахІа дуІаш дергда вай.

Бахача нахага къорІах дув а буийташ чакхйоалар сход. Хьалха ваьле хьаувтташ хулар бандана юкъе хьашт мелд а хиннача моллаех моллагІа цаІ. «Щена вар мара саг ма хьокхаловла укх дезача къорІах» аьнна дуІа деш ши кулг вІашагІа а хьоккадаь, чІоагІа лоархІаш къорІана барт баькхар аллахІа гІулакх дечо. Цул тІехьагІа бакъ ды бараша, аргІаргІа цунна дІатІа а ухаш, сий деш букара а бийрзе, дешаш дуІаш а. долаш, къорІа беттагарга тІа шорттига кулг ІотІадехкар.

Хьалхашка пордув а оттаяь къорІа тІара сураш дешар «Гаьурех» «Харц ды барех», «Ды бехкарех», тІаккха цу тІехь сход чаккйоалар. Керда нах ухар бандана юкъе, хІаьта цунна юкъе баха ца ловш бисараш декхарийла бар вІашн чІоагІо енна хиларах массе оагІорахьара новкъостал де, кхы цхьаккха ца дой а духьале мукъагІа хІаьта а ца е.

Уж деррига гІулакхаш дукхагІча хана катехке чакхдоахаш дар. Оперативни чекистски группа йоагІа аьнна хезача кхоачам бар Гейдар къоабала верашта тІехьа биса ког хьалха а болаш бовдара. ХІаьта а, хІара ше мел деш дола зулам аллахІа цІераца дувза гІертар Исраилов.

ТІерча куца мукъагІа бандах политически организаци я моттийтар духьа «Кавказски вежарий къаьстта парти» аьнна цІи тиллай цунах Исраилова. Парте программа а устав а оттадаьд. Цун керттера декхар хиннад Кавказера Советски Іаьдал дІадоаккхилга.

Ераш да «вежарий» цхьадола программни лозунгаш: «ДІадаккха советски Іаьдал!», «ДІаяха колхозаши совхозаши», «Эрсий эшабе — немций котбаха!», «Даьлеи Гитлереи кара я Кавказ»! «Даькъала хилда Кавказ кІалхара йоаккхар — Гитлера сийлахь - доккха эскар!».

Немций Грознена гарга ме гІорт керд-керда йовсараш дІаетталора бандах — юххера а шийх гІайттача наьха организаци яха йолаелар из. ЛерхІараши декхараши фашистскичарца тарде безам болаш, шийн тоабах «Кавказски вежарий къамаьсоциалистически парти» аьнна цІи тулл Исраилова. Долла хІама, фюрера санна, немецки куцехьа да. Цу ханале чІоагІа лоархІаме хьехам телараш баьхкар цунна — республика территоре тІа Іобоссабаь вермахта диверсионно - разведывательни группай кулгалхой оберлейтенант Ланген полковник Губеи.

Бокъонца «бІаьпроцентни» ариец вар Ланге — кера корта а болаш, куро хьежаш сийна ши бІарг а болаш. ТІерча сибата немецки форма мара цунна тара хІама дацар Губе. Тенна, дагІаш мераж а долаш, Іаьржа корта а болаш, дагестански базархочун дезалах ваьнна а ваьча хана Осман аьнна цІи тилла а вар из.

Лоамашка граждански тІема ала баьннача хана шийн Іаьржа доги бІеха уйлеи деникинцашта дІаденнад Османа, хІаьта из бахьан долаш цунна поручика чин а деннад. ТІехьагІо, Грузе меньшевикашка доал хиннача хана, «Герски правительство» оалаш хиннача юкъе хиннав, «Вольный горец» яхача, Іовдала бульварни мотт бувцаш хиларах меньшевикаша шоаш «клозетни листок» аьнна цІи тиллача антисоветски газете болх беш хиннав.

ТІом хьале хьалхара шераш Турцеи немецки разведчикий кулгалца шпионски болх бе кийчлуш хиннача Германен даьхад Осман Губе. Образовани город Штеттине керттерча Германски форда штаба разведшколе чаккхъяьккхай, оберста чин а эцаш.

Керда ваьнна полковник цхьан юкъа вербовщика бІеха дакъа кхоачашдеш хиннав. Даьхе ехкарех «къамий легионаш» оалаш хиннараш вІашагІкъехкача дакъа лаьцад. Юххера а хІанз немецки парашютистий группана керте а волаш Галашкински районе чукхосс. Группа декхарашта юкъе доагІар диверсеш, террористически акташ елга, мятежаш вІашагІъехкилга.

Цо аьнначара ког дІа-хьа ца боаккхаш хина опытии наставник а хинна дІаэттар Губе бандиталла ваьина лелача антисоветчика-националиста Исраилов Хьасана. Бакъдар аьлча иштта вар обер-лейтенант Ланге а — вермахта кадрови разведчик. Цхьабакъда сийле царца екъа безам болаш вацар, цудухьа ший кулгаца яз а еш бокъонца йола отчеташ кхухьийтар цо Гитлера шийн цІерагІа «большевикашца лоаттабеча къовсаме ше лоацача даькъа хьакъехьа».

КЪОРІА КХОЛЛАРА КІАЛ

Йоагаш латтар колхозий амбараши юрта Советий здапеши, бандиташа деттача герзехи урсехи легаш латтар лоаман дикагІбола къонгаш — юртара активисташ, коммунисташ, комсомольцаш. Нохч-ГІалгІайчене гІеттача банда болам шерлуш, боккха хулаш латтар, цудухьа Советски Эскара тІема командоване из тоІабара эскара доакъош дахийта дийзар фронтера хьа а даьха.

...Цкъа бандана юкъе гучаийккхар шийн юртара саг верах массехк шера правосуде органех лоамашкеи хьунашкеи гІолла хьулалуш лийнна Магомадов Хасуха яхар. Къизал — дикагІа йола оамал, цхьание а цхьаькха а цхьанна хІаманца а цецвоаккхилга доацача акхача декъийдуаргий Іула юкъе гІулакхаш къаьстта къизагІа хиларца белгалвоалаш вар Хасуха. ХІара шоаш чу массаза хьалх, «вежараша» коммунисташ, комсомольцаш плен а бига, царна малагІа фу дича бакъахьа да яха дош дувцача хана, Магомадова массаза а цхьа предложени хулар: Ве! Бандитски приговор кхоачашде дезаш хилча, эггара хьалхагІа автоматах ка тохар Хасухас. Лирача аькханна мо мара нах безацар цунна, сага цІий мала хьагаш хулар из. Да а ма-дарий из-м, ма-дарра аьлча, сага сибатехьара аькха.

Шовзткъе дьлагІча шера чекисташца дов вІашка деча хана Исраилов Хьасан вийнав. Осман Губе лаьца а лаьца, Москве дІавигав, цига военни трибунало яьча судагІа топаш теха вийнав. «БІаьпроцентни ариец» Ланге тІехьа биса ког хьалха болаш дІаийккхав, фронта линех дехьа а ваьнна, кІалхара вала а кхувш. ХІаьта Хасуха, бандера доал кара а дена, юхе висар а хьаьрваьннав.

Советское яхача юрта юххе наькъа тІа кІийле яьй цкъа бандиташа. Наькъа мел боагІе нах лувцаш хиннаб, вордаш, машинаш сецаяьй. Цу хана наькъо гола тоххача гІолла хьагучаяьннай мархІа доаллаш бер а долаш йола кхалсаг. Лаьца а лаьца. чу а хьежа, тІехьа ха а долаш хьунагІа хьалчуйийтай. Цигахьа хьожаваьв ши воккха саг, астагІа инвалид. Йожаяь га наькъа пхорагІа Іо а йилла, ши машин юхасоцаяьй.

Пассажираш а иштта хьунагІа хьалчулаьхкаб.

Хьуна юкъе массанена а цІаькха чухьежаб. Йовлакхех даь шодамаш даьстад, тІормигаш тІакІалтІадаьхад, кхувш йоагІача йиІига лергех яда гІалкхнигаш хьаьхьай. Кхалсага пІелгах доша чІуг яьккхай. Инвалид когаш берзана ваьккхав — цхьаннена езаеннай цун дика иккаш. Кисаш тІакІалтІа даьхад. Кхаь къонахчун — слесара Жаркова, «Большевик» яхача колхоза председатела Шаповаленко, милице райотдела секретара Кушева кисашкара партийни билеташ корадаьд.

— АхІа, коммунисташ! — тугаш техар Магомадова. — ХІанз-м кІалдисадар шо, жІалеш!

Шаповаленкона тоха аьнна хІама лостаяьй Хасухас хІама ца кхетийта дагахьа вож юхаэккхар догдоахаш, цхьабакъда бокъонца йола гоамали ца безами дІа а хайташ, къонахчун бІарахьажар эттад цунна духьала.

— Хьай майрал хьахьокха воалл хьо? — дорхъвеннав бандит, ка эгаш автомат бе а елла. — ХІахьий, из да хьона!

ШозлагІа теха Іовкллар Жарков, кхозлагІа теха — Кушев.

Хасухас чІоагІа зувра шийн новкъостий. аькхо санна хьаж йоаккхаш холора цунна цхьа бахьан а цар уйла хувцаелча, ше яхачох шеко хилча, юхабовла дага хилча. Цхьаннех а тешаш вацар из, кхыметтел эггара кхоачарагІа болча нахах а, вокх бандиташца цхьана бийса яккхацар цо цІаккха а, ше хьулалу моттиг дІахайтацар царна. ХІаьта тешаме бац аьнна хеташ ше дегабуам береш къиза, къахетам боацаш тоІабора.

Ха хьакхаьчар, хІаьта бандана верригаш а кхо саг мара висанзар. Из,- Магомадов, Абу-Муслим Дидиев, шийн хана низагІа бандана юкъевига хинна а иштта дІа а Іема, цига дІависа а вола сектант-молоканин Григорий Коновалов. Хасухий новкъостий кагий нах хиннаб, цун ханнара хІана бац аьнна. Иштта дІанийсденнад-кх из: цхьана оагІув биллаб, доттагІал тессад, вІаши тІера хиннаб. Лоамашка Іа дІаьхеи бийсаш саготеи хул. Уж доаца хетаялийтар духьа Абу-Муслима молоканина нохчий мотт хьехаш хиннаб, хІаьта вокхо укханна — эрсий бар. Шийн новкъостий шоайла сов айха бувзабенна хилар дезаденнадац Магомадовна. МассагІа дувца хургда цар шоайла багІача метте...

Цкъа, шоай аргІанара налет яьчул тІехьагІа, тІаккхувш чекисташ а болаш, Дзумсоевски чІоже гІолла лоамашкахьа йодаш яр банда. Цхьан дукъах а, шоллагІчох а, кхоалагІчох а тІехбаьлар. Гора а ухаш водар Коновалов, хий санна Іоухар цунна тІера хьацар. Цул хьалхагІа лоамара доагІача шийлача хи чу а ваха, шелал кхийтаяр цунах: хІанз лотавелча санна воагар. Юххера а, доккха са а даькхха юхасецар Хасуха. Кулг дІакховдадир цо тІехкарах Іотесса уллаш хий чудола грелка а йолаш волча Дидиевгахьа, тІавиллачо санна аьлар:

— Хьаял цхьа къург бе аз, къамаргаш йокъаеннай.

— Лургъяц, Гришкана деза е хий, — грелка кита тІа тІатоІаьй Абу-Муслима.—Ма гой хьона, из чІоагІа цамогаш хина.

— Гришкана? — унзаре бІаргаш къоарзадир Хасухас. — Иштта къамаьл де безам болаш вале-м, вита Іа хье сога...

Бийсанна, кІаьдбенна кагий нах тхьайсача хана, Магомадова топ йийтта шаккхе а вийнав уж. Декъий лоамара хий доагІача аьле чу кхайсад.

— ХІанз шоаш диззалца малалаш!

Цу хана денз хьунагІа цхьаь висав Хасуха, нагахьа санна, бакъдар аьлча, из теркал ца веш ца вуташ хинна, из хьулаваьраши цунна гІо даьраши ца лаьрхІача. Тийша болх берг ма бац аьле хІаранега къорІах дув буийташ хиннаб Хасухас. Из къаьрбаьр вувш хиннав.

...Сентябрьски Іуйрийна Дехисты яхача лоаман юрта йисте автомат ювла йолаеннай. Герз дувлаш хеза аралийлхача юртарча наха бІаргабайнаб лаьтта цІийла бада шоай юртара Закриев Сайд-Іаьлен Андиева Алпатуи. Цхьан хана цар къайла кхихьав Магомадов, хьунагІа кхача, барзкъаш тІехьа кхихьад цунна. Юххера а сакхетам чу ценача Закриевна дагадехад: дикадар даргдац укханах. Шийна дагадехар дІадийцад цо юртарча нахага, цудухьа яьккха нийсхал я ер — хІанзаръяр.

Закриева цхьа бахьан нийсдаларах ца леш висав. ДукхагІа дола пхорч цо хьарара дахьаш хиннача жувра галех чакх ца доалалуш дисад. Андиева а иштта чов а хинна ца леш йисай.

Из хайнача Хасухий эгІазваха велакъажар даьннад:

— Чолокхаш а болаш дІабахийта Іа, хІанз ховргда хьона шоашта тийша болх бавьрашта аллахІа фу ду. Эггара тІеххьарчул хьалхагІа Магомадова карагІа велар къонахчал дола чекист, КГБ Советски райотделене начальник подполковник Г. К. Салько, тІеххьара...

ХІанз кІезига сабар а даь, хатарах дола воай къамаьл цхьан юккъа социйтаргда вай, хІанз укх тайпара къамаьл дергда вай. Мишта нийсденнад из, ткъаь итт шу совгІча хана вайна гоннахьа, шийн хьаштдале хьунагІа а хилийта, шийн хьашт дале лоамашка а хилийта, хІаьта, кхы мел дар дІадаьлча дика йовзаш йолча Советски района тоъал зІамигача территоре тІа фу хоададанза виса гитлеровски наькъа пхар, нах боабеши унзара боахаши, шийна хьашт доацаш болча нахах шийн хьаштдар а деш укх ханага валга? Из дош да тахан дукхханешта дагадоаллар.

Фу дергда, бакъ долчоа, мел ца дезаш из дале а, юхь-духьал бІарахьажа веза массаза а.

Лоамашка хІанз а леладеш да гаргало яхаш шийн бокъонца хьадда цІи хиларах дика довзаш дола, дош доаца къаьнара «даьй закон». Саг во вар е дика вар, обществана зенне ва е пайдана ва, юххера а, зуламхо ва е из къайла кхухьар ва — из вІалла хьисапе а дац. Кертердар — из «вай саг» ва цІийха а дулхах а — цу дешашца хьаьаьннад деррига а. Из дІакаравалар — лоаман наьха хьаша-да везара Іаьдал толхаделга, эггара вогІча оагІорахьара хье дІахьоккхар, керта эхь тІакхоачадар.

Мишта мегаргда из? Сагата сагото кхаьчай. Новкъостал, хьехам эш, оагІув хьаллаца беза... ХІаьта духхьал цу тайпарча сагаца цхьана чуйоагІаш хиннай сагото лоамарочун цІагІа массаза а, хІана аьлча цу хана денз лой а ца лой а бандит къайлаккхахьа, цун гІонча а хинна дІаотта везаш хиннав фусам да, хІаьта хІанзарча советски законагІа уголовни бехктокхаме оза воагІаш а ва.

Хасухий кІезига хиннабац гІончий. Керттерча даькъе уж ба баьде, энжи, цхьаннахьа а балха боаца, дын гІулакхаш чІоагІа леладеш бола нах. Цхьабараш тахан сел гаьна йоацача моттигашка ба, цхьабараш амнистегІа лийца боахкача моттигашкара арабаьнна ба. Ераш ба царех цхьабараш: Ибрагимов Іабдурахьман, цхьаннахьа а болх беши лоадама дийшаш хиннавац, цун цІагІа къаьстта дукха чуувтташ хиннав Хасуха; Магомадова Тайбат, дийша хиннаяц, цІен нана я, Баслага яхача юрта яьй, цунна тух-сискали тховкІийлеи лоаттаярал совгІа, цунца метта, юргІана кІал йоалаш а хиннай; Эжиев Абабукар, Асламбек-Шерипово юртара ва, йоазув-дешар ховш вац, совхоза хаьхо, ма-дарра аьлча, къайлагІа моллал леладеш ва; Басиукаев Мирзаха, Шабазов Билал, Минохов Халид, Магомадов Дени, Эльмурзаева Кхокха, Тасуев Ахьмад, Усманов Іабдурахьман... Уж ба геттара къайлагІа лаьтта, бандит хьулавеш лелаваь, гаргалонашца, къорІах дувнаш диаь шоайла тешшаме бувзабенна хинна нах.

КъорІа... Из да доккха доаца, киса а хошаргдолаш зІамигдаь, «деза анташ» тІадола, Хасухас цІаккха а шийцара дІа ца къоастадеш леладаь книжкилг, дынах тешача цхьаболча лоамарой дегашка кхоачаш хиннав бандит цунга гІолла. «Лоаман наьха Іаьдалаш сий доацача дахарах» нийсхал йоахар хила гІийртав Хасуха, шийн аьттув мел баьннача хана дийшад цо ше къоабалваь тІаийцача хьехамхочо, фашисташкахьа эза хиннача кІантилга Исраилов Хьасана дийша «Гаьурех», «Харц ды барех» дола сураш.

Шийна тийша болх берг ма бац аьле лоамарошка къорІах дуа буийташ хинна Хасухас. Цхьан бе доаллаш къорІеи вокх бе плаша кІал лака тІа пІелг а оттабаь йоаллаш пистолети хиннай цун. Унзара хетийтав цо ше наха, цхьабакъда нахах кхераш ше а хиннав, чов яь цхьаь диса аькха санна.

Бандит кхера бахьан долаш хиннав. ЧІоагІа хьехама болх юкъебаккхар бахьан долаш районе бахача наха бІаргайра паччахьалкхен лирача моастагІчун бокъонца йола юхь, дош доацача гаргалонех Іург даьлар. Хасухий сакхуэра паччахьалкхен кхерамзлен органий кулг тІакхачанза бола хьалха хинна шийн гІончий шийх къехкаш хиларах, ховра цунна, юрташка сходаш гуллулга а цига лоаман наха ше, Магомадов, къаман чІир лехар а воацаш, нах боабери политбандити ва яхаш бехке велга а.

Цкъа хайра цунна, вежарий МусоставгІар — колхозий юкъарча лесхоза директор вола Заьудини «Степняк» яхача совхоза директор вола Жамалдини, хІаьта иштта Даевски юртсовета председатель Мурадов Сахьиб а беррига нах гІайтта а гІайтта, вІаши дага а боалаш, лоамашка гІолла хьожаш чакхбаьнна, нах боабеш вар хьа а леха Іаьдалга дІавалара тІахьехам беш хиннилга. Цергаш хьекхайора Хасухас, цхьабакъда хІанз кхы хІама де йиш йолаш вацар. ДІаяхай уж ханаш. Когашта кІалхара кІийле схай цун, шийн къорга чура ара ца воалаш кІираш даьхад, гІелвеннаа, хІаьта а Іаьдала кара воагІаш хиннавац. Кортош кІайденнараша, лоаман наха лоархІаш болча къоаноша шоашца къамаьл де тІа а воагІвалар хьо, уж акха зуламаш цадеш а Іавалар хьо аьнна шийга даь дехар вІалла аьттехьа а дитадац бандита.

...Школьникашта цхьан лоаман чІоже, Советски районерча Беной яхача юрта гаьна воацаш нийсвеннав из. КІайденна ира мекхаш а хаьн дадаш герзаш а долаш цхьа тешаме воаца саг шоашта нийсвалар дІадийцар цар «Ленинский путь» яхача совхоза столове директорага Дубаева Аьлбикага.

Хьинари денали долаш йолча, гунахьа доацача наьха цІий Магомадова Іальмате дукха Іодахийтача Асланбек-Шериповски юртсовете дукха ха йоацаш председатель хиннача Аьлбикас цу сахьате кхетадаьд берашта бІаргавайнар малав, тІаккха ше ма-йодда яха оарц даькхад цо. Цу хана столове нийсбеннаб «Ленинский путь» яхача совхозе баха нах — шофер Баширов Абдукъаьдар, механик Дудаев Рамзан, монтер Исмаилов Нажа, тракторист Арсанов Муса, мугІарера болхло, дружинник Чабдарханов Сайд-Саьлам. Хоам хинна «Ленинский путь» яхача совхоза директор Мусаев Ваха а милице райотдела болхлой группа а дукха ха ялалехьа цига кхаьчар. Бандит хиннача моттига го тессаб цар.

...Хи йисте гІадж тІаьи кІал а гІортаь, кІотарга тІеххьашка лечкъа вагІаш хиннав Хасуха. Из цхьаннегахьа дІахьожаш вац, борд-бордагІа лувш вагІа аьнна хеталора. Фоартах Іотесса уллар турмал, юкъах хьерчаш шалтеи тІеххари дар, тІакхеллача плащ-палаткана кІалхара хьакъедар пхезза йоала топ.

Кхаьта го тессар бандита гоннахьа. ХІанз кхы ваха моттиг йолаш вацар из. Хасухина ховра из. ХІаьта а цхьан хІаманга хьежаш, цхьан хІаманга догдоахаш вар из, дохьажагІ йиза кизг санна, дунеи тІа мел долча хІаманцара гоамал дегІах лета вола бандит.

— Хьакаравола Хасуха, духьале ярах хІама хургдолаш дац, — цІогІа техар милице старшинас Пицаев Сайхана.

Магомадов йист хулаш вацар.

— Гобаьб хьона, наха дІавохийтаргвац хьо, — беррига на бер кхайкабеш цІогІа техар Чабдарханов Сайд-Саьлама.

ЩІаьхха тохавелар бандит. Іах... Уж массаза а гоама хиннаб цунна, моллагІча бахьанагІа адамий цІий тоатолегІа Іодахийта кийча хиннав из. Цо цу сахьате топ хьабе а елла, бІарг-цІацкъам тохача юкъа пхо бахийтар каравола яха къамаьл деча оагІорахьа. Чаккхам хьал-Іо а теха, цІаькха а...

Меттахьа кхийтта вежар Чабдарханов Сайд-Саьлам. ТІаккха пулемет хьекхар бандита. Цигтача соцадир дукхха шераш хьалхагІа денз лоамашка цІий мехкадеш лаьтта зулам.

Пхорчаша нийсса аркъала техар Хасуха. Хи чурча жагІий тІа пхьукІоаг а йолаш Іовежар из, цул минут хьалхагІа шийна селла ца безаш хиннача наха тІеххьара яьина зулам даь топ са дІалодаш латтача аьтта кулга бе а теІаеш. Хорш еча санна эга аьрда кулг Хасухас шийн зуламеча гІулакхашта хьалха увттадаь тишденна къорІа лехаш бархата куртка наькха тІарча киса кхувдар.

Д. КОРНИЛОВ.

СУРТА ТІА: вийнача бандитагара даькхха, цо шийца леладаь герзи хІамаши. Аьттехьара аьрдехьа — урс, патронаш, фонарь, «ТТ» системах йола пистолет, ахча, шалта, пхезза йоала топ, турмал, грелка, цунна лалла улла къорІа.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиуме

СОВЕТИЙ БОЛХ — КПСС XXV СЪЕЗДО ДIАДЕХАРИЙ БОАРАМЕ

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо ййцай «Района къахьегамхой депутатий моттигерча Советаша организационно-массови болх вIаштIехьбаккхари КПСС XXV съезда решенеша ма-яххара из тоабара де дезарехи» йола Назрановски райисполкома председателa Б. И. Гандалоева доклад.

Президиумо белгалдаьккхар Советий гIулакхий хьакъехьара законаш ларде а лувцаш, района Советаша организационно-массови болх кIезигдукха тоабаьлга, боахамеи социально-культурнии дешаш къестадеча шоашкара дукхагIа хьинари инициативеи гойтилга.

Партийни, профсоюзни, комсомольски организацешца цхьана къахьегама коллективашта, юртий Советашта, Назрановски, Малгобекски, Къилбаседа-ХIирий АССР Пригородни районашта юкъе социалистически яхь йоаржаяр дукха болх бу.

Бахача нахагара сов йола продукташ хьайийра шера план кхоачашъелга Iалашдаьд моттигерча Советаша: дулх — 144 процент, фуаш — 107, тха — 128, шура — 100.

Цхьадола дика хувцамаш да бытови, жилищно-коммунальни гIирсаш хьалдеча, культура, унахцIено лораяра, дешара, торговле, административни органий балха юкъе. Районни Совета денначa 72 наказах 19 кхоачашдаьл, хIаьта городскойи юртийи Советий 102 наказах — 31.

Шоай болх района Советаша перспективни планегIа бу, цо торо лу болх цхьан хIаман тIаберзабаь лелабе, шоай кара йолча органий гIулакхашта дикагIа координаци е. 1975 шера района Советий сессешка 232 дош дийцад, цу даькъе организационно-массови дараш 75-зза.

Исполнительни комитеташ, массазара комиссеш шоай болх общественни организацеехи активалехи ког гIоотолга а еш вIаштIехьбаккха гIерт. Советий балха тIа чIоагIденна дIаэттад сходаш, граждаший собранеш чакхйоахилга.

Цунца цхьана Президиумо белгалдаьккхар района Советаша бу организационно-массови болх Советий гIулакхех долча законашеи КПСС XXV съезда хьалхашка оттадаьча декхарашеи ма-яххара ца хилар. КПСС XXV съезда яьча решенешка хьежжа мероприятеш оттаяьяц исполнительни комитеташа.

Районнии юртийи Советаша хIанз а биззача боараме пайда эцац районнии юртийи Советех долча Законо шоашта еннача бокъонех, района экономика, культура дегIайоалаяра тIагIертта болх бац.

Районни Совето совхозашка латтаех дикагIа пайда эцийтара, хьайбай продукташ дукхагIа яхийтара, хьайбаш ца къастийтара, хIара совхоза продукци яккхареи из пачхьалкхенга йохкареи планаш кхоачашъяйтара беча балха лерттIа лостам телац. Иштта, 1975 шера ялат даккхара план 51 процент мара кхоачашъянзар. Район бIарчча хьайийцача дIадахача шера юртбоахама продукци йохкара даькъе 1264 эзар сом декхар тIадисад, продукце керттерча тайпашка дIадахийтар 2262 эзар сом тIех хиннад.

1975 шера районе къе деннад 355 бежани 1484 устагIеи. ЦIенхаштта кхоачамбоацараш да района Советий организационно-массовии организаторскии балха. Цар ледара леладу сессеш кийчъяреи чаккъяхареи гIулакх, цига дувцаш дола дешаш даим лоархIамегIчарех хилац. Сессешка депутатех дикка дакъа тIа ца хилар лов исполкомаша, харжархошка наказаш кхоачашдарах кIезига хоамаш ду, депутаташа запросаш елга балха юкъехкувлац.

Цхьайолча юрта Советаша (Экажкъонгий-Юрт, Наьсар-Керте) сессешка дувца дешаш лерттIа кийчданза хул. Из бахьан долаш цига тIайийю решенеш моттийта уттайича санна хул.

Сессеши исполкомий заседанеши кийчъеча кIезига дакъа лоац массазарча комиссеша, цар наггахьа мара яц доклади содокладаши.

Советий исполкомаша мелхаьб депутата статусах долча закона пропаганда елгеи из кхоачашделгеи. Районе юкъ-юкъе мара чакхъяхац семинараш, «депутата денош». Цудухьа депутаташа ледара дакъа лоац Советийи цун органийи балха; наггахьа мара вIашагIкхетац харжархошца. ДIадахача шера бIаь совгIа вола депутат харжархошта хьалхашка отчет ца луш висав.

Ерригача юртий исполкомашеи районни исполнительни комитета отделашеи шоай балхах лаьца отчеташ тийнаяц къахьегамхой коллективаштеи бахача нахаи хьалхашка. Иштта, 1975 шера райисполкома бархI отделах кхаьнне мара отчет еннаяц. Бахача наха хьалхашка отчеташ ца еш йисай Наьсарен городской, Экажкъонгий, Наьсар-Кертера юртий Советаш.

Наьсар-Кертерча, СурхотIарча юртий Советашка харжархой наказаш кхоачашдара мероприятеш оттаяьяц, хIаьта Наьсарен городской, Экажкъонгий-Юрта Советашка оттаьяча мероприятешка белгалдаьдац малагIча депутата фу тайпа наказ кхоачашде деза.

Района Советашка ледара латт лакхе латтача органий а шоаш тIайийьча а решенешта тIахьожам лоаттабелга.

Республика Лакхехьарча Совета Президиумо лакхе белгалдаьха кхоачамбоацараш дIадахара декхарийла йир къахьегамхой депутатий Назрановски районни Совет (нов. Гандалоев Б. И.). КПСС XXV съезда решенешка хьежжа Советий организационно-массови балха чулоацам тоабе, эффективность айе еза.

Райсовета исполкома тIадиллад КПСС XXV съезда решенешкара хьадоагIа декхараш кхоачашдара мероприятеш оттаелга цхьан бетта чакхдоаккхилга, укх шера май — июнь бетташка районни, городской, юртий Советий сессешка укх соцамца цхьана уж ювцилга Iалашде, аьнна.

Района Советаша шоай керттера теркам тIаахийта беза экономикеи культуреи дегIаьйоалаяра, къахьегамхошка 1976 шерара планаши социалистически декхараши кхоачашлайтара, бахача наха эша товараш дукхагIа арахецийтара, юрташ тоаяь хозьяра, халкъа образоване, унахцIено лораяра, торговле, общественни кхачани бытови гIулакх дареи дешашта.

Райсовета исполкомо шийи балха стили методаши эргайоахаш тоае, шоашта тIадиллача гIулакхашцара отделий бехктокхам айбе, лакхерча органийи шоаш тIайийюи решенешта лоаттабу тIахьожам чIоагIбе беза.

Городскойи юртийи Советий исполкомашта кулгалделга тоаданза дарглац, царна хаданза эшаш дола новкъостал а лоаттадеш. Советий, массазарча комиссей, депутатий, къахьегамхой общественни организацей балха опыт хьаIоае а йоаржае а еза.

Эшар де деза советски аппарата кадрашца бу болх тоабара, юртарча исполкомий председателий, секретарий массазарча комиссей председателий квалификаци дешара боарами лакхбара. Советски болхлой инициатива дегIайоалае, тIадиллача гIулакхацара цар бехктокхам айбе беза.

Республика Лакхехьарча Совета Президиумо наха бытови гIулакх лоаттадеча, жилищно-коммунальни боахама, просвещене, унахцIено лораяра, культура министерствашта, респотребсоюза правленена декхар тIадиллад района къахьегамхошта коммунальнии бытовии гIулакх деча, школай, дарбан, культурно-просветительски торговлеи упреждлеией болх тоабеча практически новкъостал де, аьнна.

ХАЛКЪА ТIАХЬОЖАМХОЙ ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ

ДIАХО ДЕ ДЕЗАРАШ БЕЛГАЛДИР

МагIалбика а, Надтеречни а, Наурски а кхаь района предприятешта, учрежденешта, организацешта, бахача наха эша газ Iалашъеш я «Малгобек-межрайгаз» треста коллектив. Районе хьалха латтарашта юкъе я из. Хапал хьалха кхоачашъяьй тресто нийслагIа пятилетка а дIадахача шерара план а.

Алхха дIадахача шера планал совгIа эзараш кубометр газ еннай цун коллективо къахьегамхошта а халкъа боахама а. Тоадаьд кхыдола технико-экономически хьокхамаш.

Иштта дика дIадоладаьд газовикаша кердача иттлагIча пятилетка хьалхара шу а. ХIара бетта тIехкхоачашду шоай социалистически декхараш. 120 процент кхоачашъяьй газ дIадецара биъ бетта план, лохбаьб цунга дIабода мах.

Цу толамех дакъа доалл трестерча халкъа тIахьожамхой а. Укхаза болх беш хиннай вархI саг юкъевоагIаш йола халкъа тIахьожамхой группеи хIаранеца кхо саг волаш цехашка йиъ пости. Цар тIахьожам лоаттабаьб коллектива балха лоархIамегIа йолча оагIонашта. Массе а хана халкъа тIахьожамхой керттерча теркаме хиннад хIамай кхомбара, техниках, балха ханах пайда эцара, цехашка, бригадашка балха декхараш дизза кхоачашдара, кхыдола лоархIаме дешаш. Тохкам бича гучадаьнна кхоачамбоацараш дIадовзийтад цехий треста кулгалхошта. Ханнахьа уж дIадахара дечунна тIахьожам лоаттабаьб.

Халкъа тIахьожамхой балхаца къаьстта хьинаре дакъа лоацаш хиннаб токарь И. И. Муковоз, шофер М. Картоев, технически кабинета заведующи В. И. Чернявский, ковчача газа мастер З. П. Сибирцев, кхоалагIча цеха мастер П. Г. Свистельников, кхыбараш.

Цунах лаьца къамаьл хилар укх деношка тресте хиннача халкъа тIахьожамхой отчетно-хоржамий собране. Шин шера баьча бIха отчет яьча халкъа тIахьожама группа председатель йолча Н. В. Швыдченкос а собране къамаьл даьраша а къаьстта дукхагIа терко тIайохийташ дийцар халкъа тIахьожамхой балха хиннача цIенхаштарча кхоачамбоацарехи уж дIадахара наькъахи, КПСС XXV съезда соцамаш толамца кхоачашдеча халкъа тIахьожамхошта хьалхашка эттача кердача бехктокхамерча декхарех, уж дикагIа кхоачашдара де дезарех. Из нийса а дар.

— Халкъа тIахьожама группа ледара леладора ше баь болх массанена дIабовзийтара гIулакх, — белгалдаьккхар цхьоалагIча цеха начальника В. Н. Рубановас. — Ховш да, тохкам бича нийсденна кхоачамбоацараш ханнахьа къахьегамхошта дIадовзийтар, уж сихагIа дIададахара цар уйла тIаерзаяр мел боккхача лоархIаме да коллектива болх тоабара хьалхашка латта декхараш дикагIа кховчашдара. Иштта боккха лоархIам болаш да гучадаьнна гIалаташи кхоачамбоацараши дIадахара даьр дIакхайкадар а. Халкъа тIахьожама группа отчет еча хана цо шийи балха из лоархIаме оагIув ледара леланьецаре дукха а дукхагIа хургдар тахан дувца тIахьожамхошта карагIдаьнна дикадараш. Из болх дIабахьара торонаш дукха я — гойтара доска, пенгазет, иштта кхы дIахо а. Царех бизза пайда эца беза.

— Керда пятилетка дикаленн беркатеи пятилетка хиларах тарра, — аьлар треста бухгалтера В. И. Якушкинас, — боккхача лоархIаме да хIара цехо, хIара болхлочун балха дизза пайда эцаш, дикала Знак яла йиш йолаш хилийтар. Тахан из иштта да аьнна ала йиш яц вай. Халкъа тIахьожамхой цу даькъе дукха де декхарийла ба. Белгалдаккха деза, халкъа тIахьожама группо а посташа а отчетни хана къахьегамеи балхеи дисциплина чIоагIъяра дешай кIезига терко яьлга.

— Парте XXV съезда яьча КПСС ЦК Отчетни доклада тIа белгалдаьккхад: «ТIайийца решенеш кхоачашъярга хьожаш беча балха юкъе лоархIаме моттиг дIалоац халкъа тIахьожама органаша. Партийни организацеш декхарийла я цар торонех дикагIа пайда эца, шоашта тIадехкла гIулакхаш кхоачашдара царна ма-могга гIо де», аьнна дIадоладир шийи къамаьл треста партбюро секретара Н. Н. Прудькос. — Халкъа тIахьожама группа а постий а балха хьакъехьара дешаш массехаззa дийцад треста партийни собране а партбюро заседанешка а, тIайийцад дика соцамаш. Цхьабакъда боккъонца тIахьожам лоаттабаьбац дизза уж вахаре чакхдахара. Дукхадар вIаштIехьдаьннад халкъа тIахьожамхой. Цхьабакъда ца деш дисараш кхы а дукхагIа да. ДIахо йодача хана из болх кхы а беркатегIа, коллектива кхы а пайданегIа хилийтара халкъа тIахьожамхошта гIо деш хургья треста партбюро. Отчетни хана баь болх мегаргболаш а лоархIаш, треста коллективо халкъа тIахьожамхошта деннача наказа тIа белгалдаьккхад: партеи пачхьалкхеи директиваш, балха планаш, тIайийца социалистически декхараш кхоачашдара, производства эффективность лакхъяра резерваш лахара а царех бизза пайда эцара а, бедала, хIамашта, энергена кхомбара а дешай цахаддаш йоакхо еш халкъа тIахьожама доакъашхой хила безилга.

Собране хержар нийс саг юкъе вола халкъа тIахьожама керттера группа. Юха а цун председателалла хержар Н. В. Швыдченко.

А. БАСИЕВ.

Запорожски область. Запорожски районерча Ильича цIерагIча колхозе Каховски водохранилищера хий детташ 2700 гектар совгIа гурахьа дийна кIа, дуккхача шерашка тIаювла баьцаш я.

СУРТА ТIА: колхозе баьцашта хий тохаш латт.

А. КРАСОВСКЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

ДикагIйола опыт — юрта гIирсаш хьалдеча

ХЬАЛХАШКА ЭТТА ДЕКХАР — ДОАГОР КХОДЕЛГА

Юрташкарча къахьегамхой бытовой хьалаш тоадарца дувзаденна лоархIамегIарча декхарех цаI да юрташкарча цIеношка, йIовхала энерги ма-моггага кезигагIа а йоаеш, температура гIаьхкьача боараме лоаттаелга. Юрташка централизованни йIовхал тела система йиллача, йIовхал автоматически нийсъергйола прибораш оттаярца кхоачашдергдар из.

Инженерни оборудоване экспериментальни проекташ увттаеча Центральни Iилма-тохкама институте чуIеча цIеношкара йIовхал автоматически нийсъергйола гидравлически система кийчъяьй. Из дай-мехка промышленносто арахецача оатхалех латт, дарегIа хиларца, электронни е электрически элементаш йоацаш хиларца белгалйоалаш я — цунна эксплуатаци юлургья слесара-сантехника.

ЦIеношкара температура хувцаяларга хьежжа болх бу системо: фуннагIа хIама сихха холуш йолча элементо температура хувцаялар цу сахьате хьалоац, тIаккха цунга хьежжа болх баь даьнна хий дренажа чу ахийтара боарам нийсбеш йолча клапана воздействи ю. ДIахецача хига хьежжа лел дIауха йIовхал нийсъеча регулятора болх — регулятор чу агента давлени хувцаяларо по... мешенешка боараме йIовхал лоаттаяра летаеча системе дIачутелача доагора боарам хувц. Цу хана йIовхали шелали I градусал дукхагIа е кIезигагIа хилац.

ЙIовхал телача бIарччача сетаца ювзаенна йоацаш а хоттара насос оттаяь ювзаенна йолаш а болх булургболаш я из система.

Оборудоване комплекта мах 350 сом да, цхьабакъда соахка арахеца йолаьча йIовхал нийсъеча регуляторах пайда эцаш хилча, цун мах шозза кIезиглу. Эксплуатаци ярга хIара шера дIадолар 45 сомал тIехдалац.

ЙIовхала режим автоматически нийсъелга юкъедоаладар экономически пайдана да йIовхала низ сахьата йиъ сотых декокалорел кIезигагIа бознаш эшаш хуле. Нагахьа санна йIовхала низ цул кIезигагIа эше, шин-кхаь эданеш цхьа абонентски ввод чуйилла езаргья. Цхьанне иттлагIа дакъа декокалоре йIовхала низ я болаш системах нийца пайда 2—2,5 шера юхаметтаоттаргба. ЙIовхал алсамъяьккхача из ха кIезиглу. Юртарча школах цхьан поселкана хиланза яргйоаца йIовхал автоматически нийсъю системаш гIирсий хьисапагIа, планировочни решенешка, кхыча факторашка хьежжа чIоагIгIа хувцалуш хуле а, юкъера лаьрхIача, 5 эзар саг вахача цхьан поселкана система юкъейоалаярга кхы тIа а дIадолар 6—8 эзар сом да, е эланешкарча пайда эцача моттига цхьан квадратни метрана 10—15 кепиг.

* * *

Баха нах кхачаи продукташца дикагIа Iалашбелга дуккхача хьале колхозийи совхозийи кхашкарча къахьегамхоша культураш кхееча хана хьинаре болх барах тийша хинна ца Iеш, продукци хьагулъеча, дIакхухьача, дIаьхача Iаина дIаоттаяь лоаттаеча хана из кIезигагIа йовргйола гIулакх дарах тийша а хургда. Цу хьалашка эггара боккхагIча лоархIаме да юртбоахама продукци гулъечеи юххьанца цхьалхайоаккхачеи хапа лораяр, хIана аьлча, масала, фо чу-ара довгIаш моттиг йоацача хранилищашка тIаьда коартолаш чутайсача, уж дукха ха ялалехьа талхаргья.

Горьковски инженерно-гIишлоний института специалисташа дагалаьца башха-йоккха йоацa кий-кхоалле чIоагIа атта я юрта боахаме кхоалленна меттел лелае. ДIа-са кхухьа кий-кхоалле кхы дикагIа хила йиш йоацаш я цхьан юкъа складаш эшаш долча юрта боахаме сезонагIа деча дуккхача балхашта.

Пхи са бола кхоалле герга кеп йолаш, цхарала хьисапеча каркасах яь я, цун кхаь саьна оагилгаш 32 миллиметр сомача алюмине шодилгех яьха чIергаш латташ я. тхов тIа тоха мегаргья фуннагIа а, догIа чакхдаргдоаца хIама: кIадаш, гаташ, массе тайпара пленкаш. ВIаши чоал а йоахаш соттаяь лаьтта оттаяь пхи IаддаргIа я, царех хIаране саьнга оттаяь дIа-хьа йоахаш решеткай хьисапе пхи стойка я. Кхоаллеи кIийле 10 метр шера хуле, цун кIийле 50 квадратни метр хургья.

ВIашагIъелла яьиначул тIехьагIа эзача ерригa а 140 килограмм хул кхоалленах, цудухьа пхе саго пхиъэ саьнгара Iержаш хьа а лийца, вIалла хала а доацаш дIа а йихье кердача моттиге Iооттаю из. Нагахьа санна эше, 3—5 минута вIашагIъяккха йиш я цунах мел йоалла хIама цул тIехьагIа цига латтача продукцена IотIатасса мегаргья цунна тIатеха яьлла хIама.

Пхе сагах латтача бригадо кхоалленна мел эша оатхал цхьан дийнахьа хьайий а яьккхе вIашагIйолл из. Кхоаллен чIергашта меттел фуннагIа а мег алюминех яь хилча — трубкаш, уголокаш, двутавраш, иштта кхыяраш. Цунна эшача материалага 150 сом гаргга доda.

Цу тайпара кхоалле техкай Горьковски областа Городецки районерча «Волжский» колхозе. Коартолаш чуэцача хана, кхай тIа яьча эла тIа оттаяьча цо догIах лорайбра уж, тешшаме йиш хилийтар, хаоттама хьалаш миччa бесса дале а, коартолаш хьахаржареи дIаяхьийтареи балхаш кхоачашде. Цул тIехьагIа кхы моттиг ца хиларах араюккъе Iойоассаяь латтача минеральни удобренешта тIаоттае дIайихьай из. Цу тайпара кхоалленаш производстве дукхагIа хилча, цар йиш хулийтаргья зехьа йовш йола маьхера юртбоахама продукташи удобренешии дукха а кIезигье.

Е. ХМЕЛЬНОЙ,
«Сельское строительство» яхача журнала отдела заведующи.

Юрта боахама къахьегамхошта

Май бетта араьннай «Сельские зори» яхача зональни журнала аргIанара номер. КIоарга чулоацам болаши йийшача пайда лургболаши дукха материалаш я цу тIа кепатеха.

«Мелиорация — ударный фронт» яхача разделе журнал дешараштa корайоагIаргья хий дуллача лаьтташка юрта боахама культураш кхеяра опыт ювца дукха статьяши корреспонденцеши. Теркам тIабахийта еша тIахьех оаха Ставропольски края къахьегамхой депутатий Совета исполкома председателa заместителa А. Будыка «Тешаме союзник» яхаш язъяь статья. Шийи статья тIа авторо дика дувц хий дехкача лаьттаех пайда эцача хана нийслуча кхоачамбоацарех, уж нийс ца далийтара чакхдаха дезачох.

КIоарга чулоацам болаш я Къилбаседа-ХIирий автономни республика юрта боахама министерства министра заместителa А. Васильева «Хий дехкача кхашкара ялат» яхаш язъяь статья. Къаьгга дувц авторо шийи статья тIа хий дехкача лаьтташка ялат кхедара технологех. Дукхача масалашца хьахьокх хий дехкача лаьтташ тIа дика хьувкъам кхебара миштa Iунал де деза.

Пийшача Къилбаседа-Кавказски зонерча хий декхараштa пайда лургболаш я цу разделе кепатеха «Хий дехкача кхай низ» яхаш Краснодарски края Новопокровски района «Россия» совхоза керттерча агронома И. Ефремовеи Кубански юрта боахама института доакъар кийчдара кафедра воккхагIа волча хьехархочо В. Бабичевеи язъяь, хIаьта «Лаьтта ирози ца хилийтара» яхаш гидротехникаи мелиорацеи Къулбехьеи Iилма-тохкама института Iилма сотрудника А. Савченкос язъяь, «Фу кийчдар — промышленни ларда тIа» яхаш РСФСР юрта боахама министерства Къилбаседа-Кавказски района Кертерча производственни управлене начальника заместителa Б. Макеева язъяь статьяш.

«Лоаман коррндель» яха лакха продукци лу кердача фух дола жа хьалкхедаьд колхозийи совхозийи жа леладеча специалисташца цхьана жайи гаьзарийи лелаяра Ерригроссийски Iилма-тохкама института Iилмахоша. Цу кердача фух долча жах, хIаьта уж лоамашка леладар мел пайдане да хьахьокхаш дувц «Кердача фух дола жа» яхача шоай статья тIа цу института директора В. Зарытовске, хьайбаш дебадараи генетикаи отдела заведующе, юрта боахама Iилмай доктора С. Семеновеи цу отдела воккхагIволча Iилмай сотрудника, юрта боахама Iилмай кандидата П. Корецкесеи. Цу статьяна кепатехай «Iилмо — производствана» яхача разделе.

КIоарга чулоацам болаши йийшача пайда лургболаши дукха статьяш корайоагIаргья журнал дешарашта «Доакъар Iалашдараи кийчдараи резерваш» яхача разделе. Къаьстта теркам тIабахийта еша тIахьех оаха цу разделе кепатеха «Лоаман байн фосфори» яхаш Дагестанерча НИИСХ-а Ахтырски лоаман атагIена опытни станце агрохимлабораторе заведующе А. Саидова язъяь статья.

Свеклаш кхееча механизаторашта пайдане хургда «Лаьтта леладара эстетика хьакъехьа» яхача разделе кепатеха «Гектараш, скорости, минуташи» яхаши «Йоккхача скороста эффект» яхаши язъяь статьяш йийшача.

Хьайбаш леладерашта болх вIаштIехьбаккха новкъостал дергда «Инкубаши еча цехе автоматаш» яхаш Дагестански АССР Хасавюртовски котIара оалхазараш леладеча фабрика директора М. Коптиева, Дагестански юрта боахама института хьехархочо С. Бурилина, инкубаши еча цеха заведующе Н. Абуева язъяьча статьяс.

БIаьсти сомий бешамашка, комсий аренашка балхаш деш гIалаташ ца нийсдалийтар дукха пайдане хьехамаш телаш, дикагIдола боахамий, болхлой опыт ювцаш дукха материалаш я журнала майски номер тIа кепатеха. ЛаьрххIа уйла тIа а яхийта еша могаю оаха «Шеррарча производства лаьрхIа» яхаш Къилбаседа-Кавказски сомийн комсийн бешамаш леладара Iилма-тохкама института фу кийчдара отдела воккхагIволча Iилма болхлочо Л. Сергеева язъяь статья.

С. ЧЕРВОНЫЙ.

Ангола Халкъа Республикера кхойтта вIамига саги йоIи укх шера № 92 йола Ленинградски профессионально-технически училище чакхйоаккхаш ба. Шоай дай-мехка цIагIоргба уж лакха говзал йола автомеханикаш, радиомонтажникаш, полиграфисташ а хинна.

СУРТА ТIА: эрсий мотт Iомабеча занятешка.

САБАДАША сурт.
ТАСС фотохроника.

ДОШ КХОАЧАШДУ

ТIой-Юрта Iочувоаллача аьтта оагIорахьа улл Назрановски района «Октябра 40 шу» совхоза № 2 йола шурий-товарни ферма. ИттлагIча пятилетка укх хьалхарча шера хьайбай продукци йоаккхаши из пачхьалкхенга йохкаши доккхий толамаш дахарах дукха ха йоацаш республикански Сийлен доска тIа яьккхай цу ферма коллектив. Парте обкомои Министрий Советои шоай къахьегама иштта лакха мах барах дегаш гIоздаьнна болча хьайбаш леладераша дош делар дIахо йодача хана кхы а дикагIа къахьега, балха хьокхамаш лакхде. ХIаьта шоай дош кхоачаш а ду. Иштта, хьалха дийнахьеи буси хIара кхоабача Iаттагара юкъера лаьрхIача 7—8 килограмм шура йоаккхаш хиннале, тIехьарча хана итт-итт килограмм йоаккх. ХIаьта, шоай групперча хIара кхоабача Iаттагара 12—13 килограмм йоаккхаш а ба укхаза цхьабола дояркаш. Царех ба Дзаурова Дугурхан, Куриева Макка, Дзаурова Фатимат, кхыбараш а. «Дийнахьеи буси цхьан Iаттагара — итт шура» яха болам дIаболлабьраш а уж ба. ХIанз тIатеIIа къовсам лоаттабеш я ферма коллектив хIара кхоабача Iаттагара юкъера лаьрхIача пхийт шура яккхара.

— Леонид Ильич Брежнева наи парте XXV съезде ше яьча доклада тIа белгалдаьккхар, — дувц ферма заведующе Дзауров Султана, — дIахо йодача хана продукци алсамъяккхараи цун дикал лакхъяраи цахаддаш терко е езаш хилар. Из дика кхета а деш тхоай мел йола торонаш оарцагIа яьха къахьегаш да тхо.

Районе меттел, республике а цIи хеза йолча цу ферма коллективо дукхха хIама ца эшшаш ши план кхоачашйир укх шера хьалхарча квартале. 370 центнер шура дIаелар цар пачхьалкхенна план 190 центнер йолаш. Низи хьинари ца кходеш ферма болхлоша хьйгача къих дьина беркат да из.

— Кастта ахкахарча лагерашка дIадугарга оаха тхоай доахан. Шеко яц йоаккха шура кхы а алсамъяргхиларах, — йоах заведующе. — ХIана аьлча йоачаш латтарах Iалаьмате дика буц тIаьннай тхо дIадаха дезача моттигашка, цул совгIа комбикорм а тергья оаха деттача доахана.

ЧIоагIа лоархIаши сий деши ба укхаза скотникаш Кодзоева Дебхан, Дзауров Руслан. Зооветбокъонаша дIадеххача тайпара Iуьал а деш хьож уж хьайбашка. Цар деча Iуналах тийша я йоаккха шура.

Дукха да фермерча Iаьсашта IотIадетталу дулх а. План 350 грамм йолаш дийнахьеи буси 500—600 грамм дулх тIакхет хIара Iасилга.

Дика вIаштIехьбаьккхаб укхаза политико-массови болх. Зоотехника Кодзоев Ювназа мукъа мел йола ха XXV съезда решенеш Iомаеш дIахьу хьайбаш леладерашца.

ЦIеча уголоке да съезда материалаш тIайола газеташ, цул совгIа журналаш, тайп-тайпара литература. Каст-каста арахец «Къахьегама листокаш», «Молнеш». Укхаза латт КПСС райкомеи райисполкомеи карара тела Ше байракх а.

— Цу байраках бIарг массаза кхет кхы а дикагIа болх бе доглоагIа тха, — йоах доярка Дзаурова Дугурхана. — Тхоай низ кхоачар дергда оаха из байракх дIа ца хеца.

Б. ГАСАРОВ.

ТЕПЛОВОЗНИКИЙ ГIУЛАКХАШ

1976 шера шоаш тIайийца доккхий социалистически декхараш дизза кховчашде гIерташ беза мухь кхухьа поездаш денгара денга дукхагIа наькъа араяха гIерт Грознера тепловозникаш. Тепловозий машинисташеи цар гIоначашеи дош деннад иттлагIча пятилетка хьалхарча шера боагIачул совгIа 900 эзар тонн мухь дIа-хьа бахьа.

Цу декхарах дика лоархIалуш хьабоагIа уж. Шу долалелча денз цар дIа-хьа бихьаб 340 эзар тонн совгIа мухь.

Тепловозникашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхле лелаю машинист Зинченко Иван керте латтача локомотивни бригада. Цу бригада хIанзле а планал совгIа дIа-хьа бихьаб 13 эзар тонн совгIа мухь.

Доагор кхомбеш дIаахийтарца белгалъяьннай диъ эзар тонн доагор кходаь йола пассажирски поездаш лелаю Скибо Бориса локомотивни бригада.

Иштта балха тIа дика толамаш доахаш хьайоагIа машинисташа Ю. Апрышкина, В. Бабенкос, В. Пронина, Г. Лепешкова, В. Беликова кулгалду локомотивни бригадай коллективаш.

Укх шера шоаш социалистически декхараш тIаэцаш Грозненски локомотивни депо новаторашa 110 рационализаторски предложени производствана юкъейоалае дош делар.

Производствана механизаци яра даькъе цар укх шера хьалхарча биъ бетта 72 кердадар балха юкъедечад. Уж боккха пайда луш дола кердадараш керттерча даькъе къахьегама овсарле лакхъяра, локомотивашта ремонт дикагIа яра, производства рентабельность лакхъяра тIадерзадаь да.

Хьинар дола рационализатораш санна бовзаш ба укхаза слесарь И. С. Сердюк, локомотивай приемщик М. П. Рудик, гIишлон группа мастер В. Я. Токарь, слесараш С. Ширягин, Н. В. Зозуля, Е. Н. Баев, кхыбараш. Царех хIаране 5—6 рацпредложени кийчъяьй.

Тепловоза машинист Истамулов Султан Грозненски локомотивни депо вовза дукха ха я. Цхьан хана депо комсомольски организаце секретарь вар из. ХIаьта хIанз Истамулов тоъал йоккха стаж йола коммунист ва.

Ше ткъаь итт шу мара даьнаденe а тепловозах ма-могга дукхагIа пайда эца ховш машинист ва Султан. Цо кулгалдеча бригада коллективо шу долалелча денз нормал совгIа дIа-хьа бихьаб ялх эзар тонн гаргга мухь.

Шийи йоккха балха опыт цо кхо ца еш дIахьех уллув болх беча новкъосташта. Истамулов Султанагара Iомалу уж цкъа хьалаьца никъ лерргIа чакхбаха а халонаш эшае а.

Г. АНОХОВ.

КЕРДА ИНСТИТУТ

Го баьккха агIача лакхача гаьнаша къайлаяьккхай Октябрьски районерча 30-ча участкерча кердача института здани. Сийрдача помещенешка къахьегаш ба бIаьш бола Iилман болхлой.

Укх деношка Москвера боккха кхаъ кхаьчар. Хьалха хиннача филиалах Ерригсоюзни Iилма-тохкама проектни институт ярах бола хоам бар столицера кхаьчар.

— Тха института коллективо увттаю халкъа боахама цхьадолча доакъошкарча управлене системаштеи технологически процессаштеи автоматизациярa йола проекташ, — аьлар Iилман учреждене партбюро секретара Заикин Иван Алексеевича. — Дукха проекташ увттаю оаха микробиологически, химикофармацевтически, цементни, мехкдаьтта химически промышленноста лаьрхIа.

ИттлагIча пятилетка шерашка института коллективо кийча а яь производствана юкъеяхьа лаьрхIад управлене 15 автоматизированни система. Вычислительни машинаша управлении а ергйолаш царех кхоь укх шера эксплуатаце дIаиллерхI. Акмятски, Ульяновски цементни заводашка, Ефремовски биохимически комбинате болх бе йолалургья уж системаш.

Уж системаш производствана юкъеяхьарах лакхлургья мощностий овсарле, дикагIа хургья арахеца продукци, кIезигагIа хургья продукци арахецарга дIаяхийта электроэнерги, цар шера беш бола пайда 2 миллион гаргга сом хургла. Уж шера план 25 декабре кхоачашъе социалистически декхараш тIайийцад института коллективо.

Я. ПЕТРЕНКО.

Доазол дехьара

Тахан хьаелл СЕПГ IX съезд

IX. Parteitag der SED
Berlin, Hauptstadt der DDR
18.-22. Mai 1976

IX PARTEITAG

18—22 мая Берлине хургъя Германе Социалистически цхьаллин парте IX съезд. ГДР художникаша - графикаша республика вахара цу йоккхача событига хетадача плакатий сери кийчъяй. Царех цаI уккх сурта тIа гуш дар.

АДН — ТАСС сурт.

Кхоана—В. И. Ленина цIерагIа пионерски организаци яь Ди

РЕСПУБЛИКА ПИОНЕРИЙ ГIУЛАКХАШ

ХIара шера дезду вай мехкa ленински пионерски организаци хьахиина ди. Укх шера къаьстта белгала денад из — советски наьха вахаре йоккха событи — дукха езача парте XXV съезд хиинача шера денад. Пионераш массаза а хиинаб партеи комсомолаи тешаме зIамагIий. Вай Даьхен историе цхьаккха лоархIаме этап яц цар дакъа ца лоацаш. Граждански а Сийлахь - боккхача Дай - мехка а тIемашка, кулакаш дIабоахача, юрта боахаме коллективизациеча хьинаре дакъа лаьцача пионерий цIераш яха йиш йолаш да вай.

Иштта дакъа лаьцар цар КПСС XXV съезда хьалхарча социалистически яхье а. Из яхь латтача хана тIагIертта заводашка, фабрикашка, колхозашка, совхозашка, кхычахьа дог гIоздаьнна къахьийгар наха. Царел тIехьа бисанзар дешархой а. Цар дикагIа дийшар, дикагIа болх бе яьлар школашкара комсомольскии пионерскии организацеш, лакхбелар дешархой политически сакхетам, дикагIа дакъа лаца баьлар общественни вахара юкъе.

Пионеращцеи комсомольцащцеи бе безача балха план оттайир школьни комсомольскии пионерскии организацеша. Цу балха дикагIа йола формаши методаши лехар. Массаза а санна, цу берригача балха тIа керттера теркам тIабахийтар хьалкхувча тIехьенна коммунистически кхетам балара. ХIаьта из кхетам луча керттерачарех цхьа дакъа да бераштта патриотически кхетам балар. Из интернациональнии атеистическии кхетам баларца айхха бувзам а болаш мара де йиш йоаца хIама да.

Бераштта патриотически кхетам луча массаза а дукха маслаш кхувл Сийлахь-боккхача Дай - мехка тIемах лаьца. ХIана аьлча цхьан цIен вежарий санна цу тIем тIа шоай юкъара Даьхе моастагIчох лораеш цхьана дIа а айтта майра тIом баьб вай мехкарча массе а къамах болча наха, царца цхьана вай Нохч-ГIалгIайчен наха а.

Къоначa ленинций коммунистически сакхетам чIоаггIа лакхбеш чакхъяьлар Коталон 30 шу дизара хетаяь хинна «Лехар — 30», «Тимура цIе седкъий», «Пионерско - комсомольски пост», «Пионерски доттагIал» яха операцеш.

Республика пионерски организаце Советон «Зарница», «Орленок» яхача тIема - спортивни ловзарий штабои боккха мах бир пионерий МагIалбикерча цIен, Гудермесерча № 1 йолча юкъерча школа, Сунженски района Ассински № 1 йолча юкъерча школа, Шелковски района Старогрaдковски станица юкъерча школа, Грозне № 21 йолча юкъерча школа «Лахар» яхача штабаша Сийлахь - боккхача Дай - мехка тIем тIа де доацаш байна а хIанз дийна бола а нах лехаш баьчеи тимуровски балха. Уж лехача группаша шоай учеге дIаоттавир 5500 саг — тIема ветеран.

ТIема ветеранащца вIашагIъетталуш пионерски дружинаша кийчдир «Коталон турпалаша дувц», «Коталонна салют» яха альбомаш.

Из болх беча хана республика пионераша гучаваьккхар 11 шу долаш тIем тIа ваха, 13 шу даьлча ЦIеча Седкъа орден сина М. Л. Артеменко, «Бухенвальд» яхача, фашисташа нах боабеш хиннача лагере чуваьллача денал долча къонахчох — А. П. Гематудиновх дола бакъдар хайр.

Надтеречни районерча Гвардейски яхача юрта дIабехка боахкача, пхелагIча гвардейски танкови бригадаца хиннача 7 бIухочун гаргара нах хьалехар «Вайнах» яхача клуба членаша.

Гудермеса, Грозне № 17 йолча, Наурски района Алпатовски юкъерча школашка оттадаьд уж школаш йистеньхача, Сийлахь - боккхача Дай - мехка тIем тIа байнача наха памятникаш - обелискаш.

МагIалбикерча дешархоша бувзам лоаттабу Сийлахь - боккха Дай - мехка тIом лаьттача шерашка шоай город гитлеровцех лораеш хиннача бIухошца. Цар шоаш болча гулбир 111 стрелкови полка, 317 стрелкови дивизе, 242 къаьсттача стрелкови полка бIухой хиина тIема ветеранаш.

Фашисташа боабаь къона разведчицаш Кухонова Любаи Зиновьева Надяи дIаелла моттигаш кораяьй Наурски районерча пионераштa.

Цу хьакъехьа геттара боккха болх бу Грознерча № 15 йолча школа - интерната, Яндаререча юкъерча школа дешархоша, кхычар.

Цхьанна шера Коталон ди дIадахийтац пионерашеи дешархошеи чIоаггIа белгал ца доаккхаш. Укх шера 9 мае вай республика ерригача городашкеи юрташкеи пионерий парадаш хилар из белгалдоаккхаш.

Школай педагогически коллективаша, комсомольскии пионерскии организацеша дешархой безам тIабохийт «Даьхе», «ЦIа», «Денал» яха дешаш кхетадара. Берий теркам тIабохийт шоашта гонахьара дика нах, вай заман турпалаш бовзийтара, уж бакълувш, дика оамалаш, гIулакхаш долаш хилийтара.

Дешархошта шоай Даьхе дукха езийтара бола кхетам луча гIулакхех дикагIчарех цаI да «Зарница» яха тIемапатриотически ловзар. Цига хьаькъал эц бераша, физически чIоагIлу.

Шоай Даьхе дукха еза, Ленина, цо кхеллача парте гIулакха массаза а кийча хургйола, вай мехка коммунизм хьалъяра цхьаккха хIама кходегрдоаца тIехье хьалкхеяр школай коллективай, комсомольскии пионерскии организацей керттера а бехктокхаме а декхар да.

М. ХОЛОХОЕВ,
ВЛКСМ Нохч - ГIалгIай обкома секретарь.

* * *

Самардийнахьа тIаьх яьнна хьалдиза дар С. М. Кирова цIерагIарча культураи салаIарен парка Баьццара театр.

Цу дийнахьа парке чакхдаьлар КПСС XXV-ча съезда хетадаь «Коммунисташкара хьоkхам эц» яха девиз а йолаш къоначa музыкантий театрализованни цIей.

Баьчча цIи лелаю пионерски организаци хьахинна ди дездеш хилар вай республика школай берригa пионераш.

СУРТА ТIА: пионере цIей.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

ОДЕРАИ ЭЛЬБАНЕИ ЮКЪЕРА РЕСПУБЛИКА

Ткъаь пхиъ шу совгIа ха я историе чухь эггара хьалхара немецки болхлойн ахархойн паччахьалкхе Европана юкъе тIа-тIа чIоагIлуши дегIаухаши хьайоагIа. Берлинерча Бранденбургски кoзнаIараш тIа теркаш ягIа Германски Демократически Республика байрах. Цу тIа латт паччахьалкхен герб — гоннахьа дошо канаш а доахкаш йола гочи циркули. Уж я къахьегамеи творестваи символаш, машара, сага хила хьакъ долча дикача вахара символаш.

ГIадбахаи доккхал деши хьеж тха къахьегамхой хьабенача наькъага. Доккха беркат даьннад ГДР халкъа къахьегамахи уйлаехи, инициативах а хьинарах а. Тхона хьалхашка хIанзле а шаьра гуш хьагучадувл социалистически общества бовхьаш. Оаха лерхIар — цу бовхьашка кхоачилга. Цу наькъа тIа тха ба бакъахьарен тешамеи цхьоагIонхой — Советски Союзи вежарашха дола вож социалистически мехкаши.

Каст - каста боагIа ГДР-е дунен дуккхача мехкашкара паччахьалкхений деятелаш, парламентареш, лоархIаме бола нах, общественноста кхыболз викалаш. Дог тийше хул уж тха наьха творчески кхолламеча къахьегамах.

ГДР территори тIом хьалс хиинача Германе кхыметтел диьлагIа дакъа а йоаццашехьа а. республико 1964 шера а тIехьа хьайир 1936 шера ерригача Германе яьр миссел промышленни продукци.

ЧIоаггIа дегIаена промышленность хьаеча хана чоалхане проблемаш къестае йийзар ГДР къахьегамхой. Тха эшае езаш хиина халонаш бокъонца мел йоккхий хиннай ховргда, нагахьа санна тха республика хьаеча хана хиннача геттара мелача промышленни базага хьежача. Цун. масала. ерригаш а кIезига болх беш йола доменни пхи пишк мара яцар. Малхбузехьарча Германе 120 йоккха домна хиннача хана. Цига яр ерригa а хIанa яц аьнна йола металл хьаду производство, литейни оборудовани, кIор боаха моттигаш, йоккхий электростанцеш, ерригa а хIана яц аьнна йола энергомашиностроени.

Ткъаь пхиъ шерал кIеззига совгIа ха мара яц дIаяхар, хIаьта ГДР социалистически содружестве СССР-гара дIанийкхача эггара дукхагIа машинаш хьаери уж доазол дехьа йохка кхухьийтари а. Балтийски форда йистерча порташка хьахиннай хIанзарчар тайпара кемай верфеш. Дерригача дунен тIа довзаш да Варнемюнде, Висмаре, Штральзунде штапелаш тIара Iодоаха форда кемаш.

ГДР хьахиинача тIехьагIарча шерашка къаман доход ворхIазза хIана еннаяц аьнна лакхъеннай. Нагахьа санна 1949 шера из 22 миллиард марка хиннаяле. 1975 шера 141.6 миллиард маркага дIакхаьчар из. Юкъера лаьрхIача хIара болхлочо арахеца продукци 500 процент хIана хиинаяц аьнна дукхагIа хиннай.

Германе Социалистически единни парте IX-гIа съезд хьаелла зи гаргакхоачаш СЕПГ ЦК-ас съезда кийчдаь документаш дувцаш долча ГДР халкъо чIоаггIа мах баьб дIадахача пхе шера карагIдаьннарий. СЕПГ VIII съезда решенеш кхоачангъяра тIадийрза яьккха из ха тха паччахьалкхен историе чухь эггара беркатегIа яр.

СЕПГ VIII съезда делегаташа парте арахьарча политика программа йийца 1971 шера июньски деноu дагадоагIа сона. Германски Демократически Республика оттаяь хиина дипломатически блокала дIа ца яккха гIерташ дар цу хана керттера капиталистически мехкаш. Цу хана тхона дипломатически гIулакхаш леладора 30 паччахьалкхеца. Тха гражданашта — кхыметтел арахьа торговли лелаеча объединеней викалашта а культура деятелашта а мукъа бала ца туташ дуккхаза а моттигаш нийслора из бале а е кхыбале а болча мехка чубаха. Одераи Эльбанеи юкъе уллача республико хIанз дунен халкъашта юкъера правови гIулакхаш леладу 119 паччахьалкхенца. ВIашагIкхийттача Къамий Организане дIачуийцай Германски Демократически Республика, дунен халкъашта юкъерча дуккхача организацей член я из. Социалистически мехкаша а эггара хьалха Советски Союзо а массе оагIорахьара хьаллоацаш хиларах ког кIортолга а еш, ГДР дунен халкъашта юкъерча вахаре чIоаггIа чIоагIъеннай суверенни цхьатарра бокъонаш йолеи паччахьалкхе санна.

ДегIаена социалистически общество хьалъеча оаха доаха толамаш шьрагIа гуш ме хул, дукхагIа гIадбахе къахьег наха. Интернационализма уйла чIоагIъеннай болхлой класса, ахархошта, интеллигенцена юкъе ГДР гражданашта чIоагIа хьашт дола хIама а хиина дIаэттай империалистически агрессена, фашистски Iазапа духьала. къамаш мукъадахар духьа къовсам лоаттаберашцара бокъонца йола солидарность. ДIахадаргдоаца дакъа а хинна социалистически халкъий сийлахь - боккхача дезала юкъеяхай ГДР. Из а иштта хьагуш да тахан наьха сакхетамахи оамалехи.

Германе Социалистически единни парте, Германски Демократически Республика правительстваи халкъои шоай дерригa низаш тIадохийт социалистически содружества чиз дIахо лакхбара лоархIамегIара лард йолча. СЭВ-а членаш долча мехкий социалистически экономически интеграце процесс дIахо дегIайоалаяра 1975 шера 7 октябре доттагIала, цхьана гIулакхаш леладара, вIаши новкъостал дара хьакъехьа ГДР - зи СССР-ан юкъе даьча Договоро тха республикана хьалхашка керда перспективаш хьайийлай хIанзле а коммунизм хьалъе болабеннача мехкаца айхагIа цхьана гIулакхаш леладара.

Хорст ШЕТСКИ,
немецки публицист.
(ГДР панорама — АПН).

БОЛХ БЕШ Я ХАЛКЪА УНИВЕРСИТЕТ

Наха кхетам балара дикагIа йолча формаех цаI я халкъа университеташка гIолла нах Iомабара форма. Тхоай районерча халкъа университето болх мишта баьб дувца безам бар са.

Сунженски халкъа университето эггара хьалхара паспорт вIаннийр 1965 шера. Цу юкъа университетий тайп-тайпарча факультеташа 7 выпуск яьй. Алхха укх шера халкъа университета 8 факультете дешаш хиннав 1287 саг. Болх къаьстта дика вIаштIехьбаьккха дIабола а баь. толаме чакхдаьккхар оаха дешара тIеххьара 3 шу.

Университета совето хьа а хержа чIоагIийр дика педагогически состав. дешара помещенеш лехар. деша багIараштa хьехара программа кийч а яь чIоагIийр. Из бахьан долаш укх тIеххьарча шерашка дикка дукагIа хиинаб деша ухараш, дешар хьехача юкъагIа нийслуш хиннача формализмах хIама юхе дитадаи. Уунверситета ерригача факультеташа дика дIадола а даь беркате чакхдаьккхад дешара шу. Царех я КПСС Сунженски райкоме болх беш хиина Iилмаи атеизма факультет. Орджоникидзевски станица юкъерча школашка болх беш йола педагогически знаней 3 факультет, «Хургволча тIемахочун» факультеташ. медицински знаней факультет, кагирхой правови факультет.

ХIара факультета гIулакхаш дувца вIаштIехьлоалаш ца хиларах масалаца меттел дувца безам бар са халкъа университета кагирхой правови факультета балхах.

7 шу да халкъа университетерча кагирхой правови факультето болх бу. Деша багIараш керттерча даькъе райцентра 10 классашкара дешархой ба. Дешара кердача шера программа. оттаялехьа дIадахача шера кхувш боагIараша даьча харцахьарча хIамай анализ ю оаха. ДIанхача шерашка леладаьча зуламеча гIулакхий анализ яро хьахьекхар. 1973 — 1974 шерашка кхувш боагIараша леладаьча харцахьарча хIамаех эггара чIоагIагIа яьржар хулиганство, автотранспортни средстваш удаелга, урсаш леладелга, социалистически доалахьарен бахача наьха доалахьарен хIамаш лечкъаелга хилар.

Цу шерашка леладаьча харцахьарча хIамай бахьанаш теркал а деш оттаяьй кагирхой факультете 1975 — 1976 дешара шера занятей программа. Факультетера занятеш толаме чакхъялийтара халкъа университета совето преподавательски состав вIашагIтехай административни органашкарча бехктокхамеча болхлоех. Укх 6 шера занятешта массезара цхьа моттиг йолаш да тхо. деша ухарий чIоаггIа учет лелаю оаха. Нагахьа санна дIанхача шерашка деша багIараш занятеш тIа ухилга Iалашде оаха кулгалхой оарцагIбоахаш хиинабале. укх тIеххьарча шерашка кхы тха къахьега ца дезаш шоаш хьаух уж занятешка.

Укх дешара шера деша вагIаш 209 саг вар тха. хIаьта деша хьаухараш юкъера лаьрхIача 183 саг вар. Эггара хьалха деша багIарашта преподавательски состав йовзийтарца дIадоладир оаха дешара керда шу. Эггара хьалхарча заняте баьккхар прокурор. милице начальник. оперативни болхлой, судахо, КПСС райкома болхлой. Преподавателаш мукъа битар оаха шоай практически гIулакхашка цар къестаду дешаш дувца, цхьан служба гIулакхаш воккхан гIулакхел фу даь эргашагIа да дувца, шера керте цар къестаергьяраш малагIа проблемаш я хьахайта. Кхыча дешаша аьлча, оаха тховй де йиш йолаш мел дола хIама даьд школера эггара хьалхара организационни занятисакъердамегIеи хьинарегIеи чакхъяккхара. Сона хетачох, оаха хьийгача къих белггалара беркат даьннад, тхона дика хет тхоаш долча деша багIача къона барий тхоаех тешам бенна а цар тхоаш лоархIаргдола гIулакх де тхоай вIаштIехьдаьнна а.

Укх дешара шера кIезиг-дукха хувцамаш даьд оаха дешара занятеш чакхъяхара методикана юкъе. ХIара лекцена, беседана, семинара тIеххьа дешара фильмаш чьувкх оаха. Дешара фильмаш. массаза а, къоастаеча темага хьежжа хул. Деша багIарашта тIадулл оаха шоаш хьежача фильмай цар анализ елга, хIаьта хьатIайоагIача заняте деша багIараша шоаш хьежача фильмана юкъ йийша лекци. цул тIехьагIа къоастаду: уголовни бехк бе безараш малагIа зуламаш да, вай моралаца тарлургдоацараш малагIа гIулакхаш да.

Укх шера 7-згагIа арахийцаб оаха деша баьгIа къона бараш. Дешара шера дукха болх баьб оаха дешара процесс толаме чакхъяккхара. Шера итогаша тхо чIоаггIа гIаддигад: шоаш дешарах дика кхийтта хилар хьахьекхар деша баьгIараша. преподавателаш я раьза хилар. Дукха ха йоаццаш района «Знание» яхача республикански общества, культура министерства кулгалдеча болхлоша даьша-ноаноша. школай хьехархоша дакъа а лоацаш КПСС Сунженски райкома заседанеш хулча зале итогаш йир кагирхой правови знаней факультете хиннача занятей.

Нагахьа санна 1972 — 1973 дешара шерашка итогови занятешта тIавитараш деша баьгIарех 65—70 саг мара хиннавеце, укх дешара шера 209 сагах 159 саг тIавитав занятешта. вешта аьлча хан-ханнахьа деша хьанхараши дешарах дика кхетараши, общественни порядок лораеча хьинаре дакъа лаьцараш. Шоай знанеш дика хилар хьахьекхар деша баьгIача къоначар, чIоаггIа къамаьл хилар укх разделах лаьца: «Моттигерча обычаешца дувзаденна зуламаши уж леладарах бе боагIа уголовни бехкии», «Кхел» яхача суда реакционни чулоацам. ЧIоагIа хоза а хеташ ладувгIа доглоагIар деша багIараша шоай кIоарга теоретически знанеш вахарера нийса масалаш а кхувлаш бакъъеча хана. Ширача замах юхедисача цхьадолча вочa гIулакхий шерра моральни правови наькъаца мах бора. дагахьа чIоаггIа хала а хеташ дувцар деша багIараша, ды кхайкаберий мукъагIа а баха. шоашта гIойле ялар доглоагаш вай закона низ боабе гIертача нахах. Массане а къаьбалдаь тIаьийца дика къамаьл дар Орджоникидзевски станицерча №2 йолча юкъерча школа 10 классе деша ягIача Евлоева Iайшета даьр. ЧIоаггIа уйла тIа а яхийта анализ йир цо шийна хьалхашка оттадаьча дешай, вахарера дуккха масалаш кхийлар, общественно-политически шийгареи бе боаггIаш бола мах бир цо советски кхалсага бокъо йоае а гIерташ бахача наьха. Шоаш Iомаяь темаш дика кхетаяь хилар хьахьекхар Син Ларисас, Газдиева Тамарас, Белоусов Анатоле, Махаури Исрапила, кхычар.

Дешара шу чакхдоалача хана цIаькха а хьежар тхо районе кхувш боагIарашта юкъе зуламаш мел даьд. ХIанз оаха баьча балхах новкъостал хиннадар тхона: дIадахача шераца нийсдича кхувш боагIараштa юкъе даь зуламаш 13 процент кIезигденнадар.

Тха итогаша хьахьокх, цу даькъе оаха хьалхара гIа мара ца баьккха хилар. Къоастаянза йиса проблемаш дукха я. хIаьта уж тха кхоачамбоацараштa ювзаенна а я: цкъа дале. кагирхой правови факультет районе алхха цаI мара яц, кхыча моттигашка а яхка йиш йолаш уж яле а. Тха университете деша багIараш керттерча даькъе райцентра школай 10 классашкара дешархой ба, болх беш бола кагирхой дешара цу формана юкъеозанза барбоаца гIулакх этта доллашехьа а. Белгалара кхоачамбоацараш да кхыча факультеташка а дешара процесс вIаштIехьъяккхара даькъе. Деша мел багIараш занятеш тIа ухилга хIанз а вIаштIехьдаьккхадац оаха. ДIахо йолача хана уж кхоачамбоацараш дIадахара тхоай дерригa низаш оарцагIдаха лаьрхIа да тхо.

С. САЙДУЛАЕВ.
Сунженски халкъа университета ректор. Сунженски райсовпрофа председатель.

КЕРДА ФИЛЬМАШ

«ЦХЬАЙТТА ДОГДОАХИЛГА»

Из фильм даьккха режиссер-постановщик Садовский Виктор ше футбол чIоагIа дукха езаш ва. Цудухьа спортах а спортсменах а лаьца да «Цхьайтта догдоахилга» яха футболистий вахарах дола фильм.

Цун керттера турпал — СССР футбола сборне командa воккхагIвола тренер Воронцов Василий Васильевич ва.

Фильма тIа дувц таханарча спортивни вахарах, хьагойт спортаца гIулакх доагIа саг. цун уйлаш, дагардараш. Оттаю талантеи говзалеи проблемаш. саган коллективаи, дезалаи спортаи вIаши юкъера гIулакхаш. Тренера роль ловзаеш ва цIи хеза артист Папанов Анатолий. Цхьан хана футболах ловзаш хиинав Папанов, дукха езаш ва из спорт.

Мехка сборни команда — из цхьа уйла а дагардараш а дола барттайна коллектив хила езарг лоархIаш ва Воронцов-Папанов. Цу коллективе мах беш хила беза спортсмена говзала а цун нравственни оамалий а. Цудухьа дуккхабараш духьалболлаше а сборни командана юкъевоалаву цо 34 шу даьнна футболист Лавренев.

Сборне состав вIашагIъеллаваьлча Воронцовна а цхьаца дола хIамаш духьалдоал. Дукха дувца дезаш хул цун цхьаи команда тренерца, цо дика ловза нападающи Бабочкин Владимир сборни командe вахийта дош даллалца. Атта дацар Воронцовна полузащитника Соколовский Александра сесаго дезал е спорт мара кхыдар хургдац хьона аьнна оттадаь дош къоастале.

Бакъда даим а дехар деш вац тренер. Хила воаггIача доагIар хьадехаш а ва из.

Вай сборни команда Польши сборни командаца ловзача хана тIехьавус вратарь Пархоменко Виктор. Вай команда эшаю Польша командас. Цу гIулакха бехке лоархI Воронцовна Пархоменко. Цудухьа командацара дIавакккха воагIар вратарь. Бакъда футбола Федераце решенегIа дIавакккха везаш воллаше а запасе вут цо из.

Фильме керттера моттиг я футболах ловзара чемпионата СССР-аи Испанеи командай отборочни матч. Дунеи дикагIйолча командашта юкъе СССР сборни юсаргхилар къоастадеш дар из вIашагIкхетар. Из ловзар цхьаккха кот ца воалаш чакхдоал. Воронцова вIашагIъеллар барттайна, моллагIа гIулакх кхоачашде могаргдола коллектив йолга гу вайна фильма тIа.

«Цхьайтта догдоахилга» яхача фильмо зрителга уйла яйт, йоккхача спорта цхьайола къайленаш гучайоах.

М. ДИКАЕВ.

ФЕ ХИЛА

Корта бохо малар менна а волаш машин лаллар—наькъагIа лелара правилаш эггара чIоагIагIча тайпара толхаяр. Малара тIера бараш хIанз а дукха лел республика наькъашка гIолла хохкаш. Менна а болаш машинаш лехкаш хиниа бIаь гаргга водитель ляьнав Госавтоинспекце болхлоша алхха укх мае. «Пелинго» царех дуккха бараш 2 — 5 шера машин лаллара бокъонех баьха ца Iеш, эйп а баьхаб. локхий материальни зенаш даьд царна.

Масала. Горагорскера мотоциклист Л. Давыденко менна веха а волаш мотоцикл лаьлла воагIаш сов сихъяьй мотоцикл. цул тIехьагIа из юхакъовла ца а могаш, ше ма-водда зIанара бIоагIана тIаккхийттав Мотоциклист - пьяница чIоаггIа лозаваьв.

Менна а болаш машин лалла ховш мотоциклисташ, шоай доалахьа машинаш яраш меттел, шоай балха деккарга хьежача, кхычар унахцIено лорэе езаш бараш а. Масала шолагIча городской больница водитела М. Склокина, малар менна а волаш. Iаьдала машинаца воагIаш боарамал тIехьаьккха сихъяьй из иикъ кхераме болча кхаьчача хана. тIаккха гола тохача метте, тIакIалтIа ийккхав.

Наькъа воагIаш хатар даьд Сунженски районерча мотоциклиста В. Долгова. Из а иштта менна а волаш, водительски бокъонаш а йоацаш, мотоцикл хехка волаш хиннав.

Водитель лерттIа дIа ца хьажар а 17-ча школера 8 шу даьнна (Л. Батуева) дешархо терко йоацаш хилар а бахьан долаш цхьаькха а хила ца дезар хиинад. ИиIиг наьха санна лозаяьй. Шийн доалахьа «Жигули» яха машин йолаш волча Х. Илигова машина кIалвахав Р. Атуев Из хатар хиларах бехке водитель хиина Iац, бIарг лакха саг а воацаш кIаьнк мукъавита цун даи нанеи а да.

ДIадахача кIиргIа Нохч-ГIалгIайчен наькъашка 49 авари яьй 1 саг ве а вувш, 17 сага човнаш а еш.

Нохч-ГIалгIай АССР МВД Госавтоинспекци.

ДАЬККХАЧА МАРА ХИЛАЦ СИЙ

«Гикаловское» яхача опытнопроизводственни боахама лекторашта - атеисташта юкъе дикагIвола пропагандист лоархIаш ва Амерханов Харон Адуевич. Черсий-Балкхарой Паччахьалкхен университета зоотехнически факультет яьккха 3 шу мара доацаш зIамига саг ва из. Цхьабакъда, цу лоацачa хана а хоалам боллаш дика хIамаш карагIдаьннад цунна. Ер кхоалагIа шу да Харон аспирантуре заочни отделене деша вагIа—опытно-производственни боахама хьайбай отдела Iилман болхло. Атта дац болх беше а аспирантуре деша. ХIаьта хала дар аьнна гIехьашка варгварех вац Харон. Нийсача новкъа ваьннавар аьнна далац вахаре. Халонаш хьалхашка эттаяр аьнна тIехьашка ца воалаш цу ше хьалъийцача новкъа дIавакка а хила деза денал.

Харона лерттIа уйлаяь карерзаяьй шийн балха говзал. Жа Iу волча шийн даьца же тIа лелаш безабелар цунна хьайбашцара болх. Юкъера школа чакхъяьккхачул тIехьагIа институте деша ваха сиха ца луш дIахо а шин шера жа Iу волаш болх бир. ТIаккха кхыйола балха говзал шийна езалургйоацилга хайначул тIехьагIа университета зоотехнически факультете деша вахар Харон.

Ше цкъа каралаьца хIама бокъонца довза гIерташ ва нов. Амирханов. Из оамал къаьстта гучаяьлар университете дешa ваьгIача шерашка. ТIехдика дийша а волаш хьайийцар диплом. Юха а волавелар хьайбашца болх бе. аспирантуре заочно деша а волаш. ХьалхагIа жа леладеча Ставропольскерча совхозе зоотехникалла, тIаккха цIавеча «Гикаловское» опытно-производственни боахама жа леладеча бригада бригадиралла болх бир. ХIанз Iилман болх беш волча Харона. Тхан биткъа хьоаса болаш дола жа Къилбаседа-Кавказа хьалашка леладара гIулакхашца бувзабенна ба хIанз цо беш бола Iилман болх.

Белгалдаккха деза цу лоархIамеча гIулакхаца цхьана Харон Адуевича общественни балха а дизза дакъа лоацаш хилар. Из ва Гикаловски поселкови Советерча халкъа тIахьожама группа председатель. «Комсомольски прожектора» штаба начальник, лекторий-атеистий группа член. Цул совгIа наьна меттала шурий-говарни ферма болхлошта атеистически темаех лекцеш еш Харона ЛадувгIараша дика кхетаеши моттигерча гIулакхех масалаш долаши хул цо еша лекцеш.

Атта дац, къаьстта къона волча хана гонахьарча наьха шийцара безам совбаккха. Аьнача дош долаш, шоашца дIа-юха дагавоалаш воландаь массанена везаш-вовзаш ва нов. Амерханов. Из иштта хилар ер шу долалуш шоай боахама коммунисташа массава раьза а волаш Коммунистически парте члена кандидаталла ше дIаийцача дика кхетадир Харон Адуевича.

А. ШАМСУТДИНОВ.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллан Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, дукхагIча даькъе йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилен фегара температура республике гIолла 20—25. Грозне 22—24 градус йIовхал йолаш хилен тарлу. Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, цхьаццайолча моттигашка кIезиг-дукха догIа а делхаш, бе-беча оагIорахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилен фегара температура буйсанна 7—12, дийнахьа 16—2! градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364051. г. Грозный. Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи культураи отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051. г. Грозный ул. Ленина. 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизнь и культуры — 3-61-46 отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ереи, шоаттеи деношка

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске 92, Типография Маяковского, 92, изд-ва «Грозненский рабочий».

Заказ № 3656.